

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ЛЕВШИН

**Микола Миколайович –
учений, педагог
та громадський діяч**

Бібліографічний покажчик

Київ

Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова

2016

УДК 016:378]:929(477)

ББК 74.583я1

Л 39

Упорядник – *Марченко Н. В.*, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри освіти дорослих факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ імені М. П. Драгоманова;

Науковий редактор – *Кільдеров Д. Е.*, кандидат педагогічних наук, професор, декан Інженерно-педагогічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова;

Бібліографічний редактор – *Савенкова Л. В.* кандидат педагогічних наук, доцент, директор Наукової бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова;

Літературний редактор – *Коноваленко О. С.*, головний редактор тижневика “Освіта”.

Л 39 Левшин Микола Миколайович – учений, педагог та громадський діяч: біобібліографічний покажчик / [упоряд. Н. В. Марченко]; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 162 с.

У біобібліографічному покажчику представлено науковий доробок та літературу про наукову, педагогічну й громадську діяльність М. М. Левшина (1950 – 2015 рр.), канд. пед. наук, старш. наук. співроб., професора кафедри соціальної філософії і філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Покажчик адресовано вченим, аспірантам, докторантам, викладачам вищих навчальних закладів, студентам та всім, хто цікавиться питаннями педагогічної науки та освіти, зокрема інформатизацією системи освіти, освітніми технологіями, розробкою навчально-методичного забезпечення, особливостями функціонування інтегративно-синергетичної моделі “Психолого-педагогічного проектування особисто орієнтованих технологій навчання і виховання для вищих навчальних закладів” тощо.

УДК 016:378]:929(477)

ББК 74.583я1

© Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, 2016

© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

ЛЕВШИН МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ
(1950 – 2015 рр.)
професор кафедри
соціальної філософії і філософії освіти
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

Людинолюб

Микола Левшин належить до когорти особистостей, зустріч і співпраця з якими на завжди викарбовується в душі людини. Спокійний, розважливий, творчий. Вміє працювати і товаришувати. Привітний і принциповий. Активний і відповідальний.

Микола Миколайович виріс в учительській родині і з дитячих років, як найбільші чесноти, увібрав у своє серце любов до книги, потяг до знань, порядність, внутрішню потребу допомагати і підтримувати інших. Ще школярем вникав у діалоги батьків про те, яким має бути учитель, як готувати вчителя, про роль високих моральних якостей у тих, хто обирає дорогою життя педагогічну діяльність. Батько працював директором педучилища. Дихав цією проблематикою, переживав, ділився з сином професійними турботами. Тому у здібного до математики і природничих дисциплін Миколи перед шкільним випускним не було вагань куди вступати. Він блискуче складає іспити і стає студентом фізико-математичного факультету Кіровоградського педагогічного інституту.

У студентському колі розвинулись і великі комунікативні здібності юнака, організаторських хист. Він невдовзі очолював студраду. Справедливість поселення в гуртожиток і змістовний відпочинок його мешканців, організація туристичних походів, трудових десантів,

конкурсів пісні. На зворушливих самодіяльних концертах студентів Микола акомпанує солістам на баяні. Але бурхлива громадянська діяльність не зменшує його успіхів у навчанні, потягу до наукового пошуку, участі в науковому товаристві інституту. Микола робить цікаві доповіді на студентських наукових конференціях, їх надсилають на республіканські конкурси, де роботи студента Левшина отримують дипломи.

Навчання в аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки в Києві стало логічним продовженням у долі молодого дослідника, професійного вчителя.

Авторські проекти, авторські програми, методичні розробки з технологій викладання математики різним віковим категоріям школярів, статті у наукових фахових журналах, дискусії на засіданнях вчених рад багатьох регіональних педагогічних інститутів передували успішному захисту кандидатської дисертації.

У біографії Миколи Левшина-викладача були адреси ВНЗ його офіційної діяльності і десятки адрес педагогічних інститутів та університетів, де його вважали своїм за методичне консультування в проведенні експериментів, олімпіад, форумів, конференцій. Микола Миколайович був всеукраїнським куратором і адвокатом запровадження в програми початкового навчання елементів інформатики, а згодом і предмету інформатика.

Працюючи завідуючим відділом в Інституті вищої освіти НАПН України з метою подолання опору, який чинили традиціоністи впровадженню його передових ідей, Левшин засновував газету в газеті "Методика" і розміщував її матеріали на сторінках тижневика "Освіта" для

оперативного розповсюдження в навчальних закладах усієї держави.

Як дуже ініціативний та енергійний модератор рубрики, він залучав до науково-педагогічних дискусій на сторінках освітянської періодики вчених і практиків з усіх куточків України. Ці публікації і надалі, завдяки М. Левшину, будуть джерелом новаторської фахової інформації. Перейшовши на роботу до Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, професор Левшин не лише читав глибокі лекції, а й залучав студентство до підручникотворення. Допомагав майбутнім учителям стати авторами окремих розділів навчальних посібників та колективних монографій. Співробітництво зі ЗМІ залишалося творчою стихією вченого. У тижневику “Освіта” Левшин заснував нову рубрику – “Педагогічні технології”. Модерував її дуже ретельно. Акумулював найпередовіші ідеї та найкреативнішу автуру в медіадискурси. Рубрика стала популярною і очікуваною у всеукраїнській читацькій аудиторії “Освіти”.

Микола Миколайович багато років поспіль ініціював та був співголовою оргкомітетів десятків всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, справжніх професійних форумів, що ставали подією, навіть віхою у діяльності регіональних університетів. Чергова Всеукраїнська конференція, яку модерував, організовував професор Левшин, мала відбутись у Кам’янець-Подільському національному педагогічному університеті імені Івана Огієнка. Та незбагненна раптова смерть натхненника цього авторитетного наукового заходу перетворила її на меморіал вченого і була присвячена його пам’яті.

Пам'ять про цю унікальну людину житиме і завдяки дивовижним людським якостям Миколи Миколайовича. Завдяки таланту дружити, завдяки його людяності, сердечності, щедрості, відкритості. Вона у сотнях сердець назавжди. Не кожному з учених наукова спільнота вклоняється після того, як він пішов у далекі світи. Миколі Левшину – вклоняється і буде вклонятись й надалі.

Віктор Андрущенко,
*ректор Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
доктор філософських наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
академік НАПН і член-кореспондент НАН України*

Коротка біографічна довідка

Левшин Микола Миколайович народився 25 серпня 1950 року в м. Новомиргороді Кіровоградської області в учительській сім'ї. Батько, Левшин Микола Миколайович, працював учителем математики, мати, Левшина Оксана Олександрівна, – вчителем історії, директором школи.

З 1957 р. по 1967 рік навчався в Новомиргородській сш № 4, яку закінчив із золотою медаллю. Трудову діяльність розпочав у цій же школі на посаді керівника гурткової роботи.

З вересня 1968 р. по липень 1972 р. – студент фізико-математичного факультету Кіровоградського педінституту імені О. С. Пушкіна, який закінчив із відзнакою. До листопада 1973 р. працював вчителем математики і креслення в Новомиргородській сш № 2.

З листопада 1973 р. по листопад 1974 р. служив у лавах Радянської армії. Після закінчення служби працював у Кіровоградському педінституті (грудень 1974 р. – жовтень 1982 р.) на посадах старшого лаборанта, викладача, старшого викладача, завідуючого кафедрою. Навчався в аспірантурі НДІ педагогіки УРСР з 1976 р. по 1979 р.

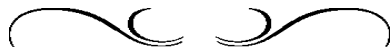
У 1981 р. захистив кандидатську дисертацію. З листопада 1982 р. по березень 1983 р. – науковий співробітник КДПІ ім. М. Горького, з 1983 р. – старший

науковий співробітник лабораторії початкового навчання НДІ педагогіки АПН України, з 2000 р. по 2013 р. – завідувач відділу педагогіки і психології вищої освіти ІВО НАПН України.

З 2003 року по 2015 р. працював на посаді доцента, а згодом професора у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова.

Помер 17 жовтня 2015 року. Похований у м. Новомиргород Кіровоградської області.

Від упорядника

Микола Миколайович Левшин – відомий педагог-науковець у галузі педагогіки, математики та інформатики у початковій школі. Він був універсальним педагогом, знаним вченим в системі освітнього простору України та зарубіжжя, один з розробників концепції та “Першого вітчизняного дидактико-методичного комплексу з математики для чотирирічної початкової школи”, автор першої на Україні програми з інформатики для початкової школи та відповідного дидактико-методичного комплексу, методики підготовки вчителя початкових класів до її застосування, розробник інтегративно-синергетичної моделі “Психолого-педагогічного проектування особисто орієнтованих технологій навчання і виховання для вищих навчальних закладів”, концепції особистісно зорієнтованого підручникотворення.

У покажчику представлено науковий доробок ученого, який налічує понад 200 друкованих праць. Крім того, до видання ввійшли відомості про наукову школу дослідника, а також література про наукову та громадську діяльність М. М. Левшина (1950 – 2015 рр.), кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, професора кафедри соціальної філософії і філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Основна частина біобібліографічного покажчика складається з чотирьох розділів, які мають суцільну нумерацію бібліографічних записів.

У розділі I **“Матеріали до біографії М. М. Левшина”** представлено спогади про наукові, педагогічні та громадські досягнення освітянина. Вміщено статті, які розкривають основні напрями його науково-педагогічної діяльності.

Розділ II **“Покажчик праць М. М. Левшина”** містить бібліографічні описи праць, зокрема: монографій, підручників, навчальних посібників, статей, надрукованих у продовжуваних періодичних виданнях, матеріалах наукових конференцій тощо, написаних як одноосібно, так і в співавторстві. Матеріал згруповано й подано в хронологічному порядку – за прямою хронологією з виділенням років видання, а в межах року – за видами документів:

- книги;
- статті й інші матеріали з неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань;
- видання (з позначкою **“Ред., відп. за ред. вип.”**, **“Ред. рубрики”**, **“Модерат. проекту”**), де науковець є відповідальним за випуск.

Документи одного виду згруповано за зведеним російсько-українським алфавітом.

У розділі III **“Розвиток наукової школи вченого”** вміщено відомості про більшість кандидатських дисертацій, науковим керівником яких був М. М. Левшин. У ньому документи подано за прямою хронологією.

Розділ IV. **М. М. Левшин – офіційний опонент на захисті дисертацій, представлених на здобуття**

наукового ступеня кандидата наук. Рецензування дисертаційних досліджень складається з двох підрозділів: “Офіційне опонування дисертацій” та “Рецензування дисертаційних досліджень”, куди ввійшли окремі бібліографічні описи авторефератів дисертацій на здобуття вченого ступеня кандидата наук, офіційним опонентом під час захисту яких був М. М. Левшин. Також у ньому подано відомості про деякі автореферати дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, на які М. М. Левшин підготував відгуки. Розміщення документів здійснено за прямою хронологією, а в межах року – в алфавітному порядку за прізвищами авторів.

Розділ V. “Публікації про життя та діяльність М. М. Левшина” містить матеріали, в яких відображена наукова та громадська діяльність вченого, його внесок у розвиток педагогічної науки. Матеріал розміщено в хронології, а в межах року – за абеткою прізвищ авторів або назв праць.

Допоміжний апарат біобібліографічного посібника представлено:

- іменним покажчиком, у якому наведено прізвища співавторів, упорядників, редакторів, авторів рецензій та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах;
- абетковим покажчиком назв праць М. М. Левшина;
- списком скорочень;
- переднім словом від упорядників;
- схемою групування (зміст).

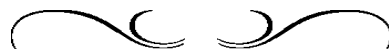
Бібліографічний опис і скорочення слів здійснено згідно з чинними державними стандартами України. Для підготовки покажчика використано фонди Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені

В. О. Сухомлинського, Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України та інших державних бібліотек України.

Додатки посібника становлять: перелік нагород М. М. Левшина та фотолітопис професійної та громадської діяльності педагога – світлини під час виступів на конференціях, семінарах, проведення презентацій тощо.

Показчик адресовано вченим, докторантам, аспірантам, викладачам вищих навчальних закладів, студентам та всім, хто цікавиться питаннями педагогічної науки та освіти

РОЗДІЛ I

МАТЕРІАЛИ ДО БІОГРАФІЇ

М. М. ЛЕВШИНА

Спогади про непересічну особистість педагога

УЧИТЕЛЬСЬКИМ ШЛЯХОМ

Раптова смерть забрала з наших рядів унікальну постать, талановитого вченого і педагога Миколу Миколайовича Левшина. Читачам "Освіти" це ім'я добре відоме, адже він на сторінках тижневика вів рубрику "Методика", був модератором спільного проекту "Педагогічні технології". Попереду було масса планів, а доводиться вдаватись до спогадів.

Коли хочеш глибше пізнати людину, звернися до її дитячих років. До щемливого періоду юнацтва, коли перед тобою простеляється тисячі незвіданих стежин-доріг. І маєш обрати поміж них одну-єдину, що стане визначальною у виборі професії, у виборі твого майбутнього. Зрештою, у виборі твоєї долі. Адже хіба може бути щасливою людина, яка помилилася при виборі професії? Тому так важливо, коли маєш поряд із собою

досвідчену, мудру людину, яка б підказала, спрямувала подальший шлях.

Подвижник

Як часто у житті нам бракує тих наставників, які стали б для нас духовними “маяками”; як часто бракує тих подвижників своєї справи, яких без перебільшення можна було б назвати Вчителями Високого Духу. Замислимося над цими словами. Хіба не в цьому — подвижництві — полягає високе призначення вчителя? Українські педагоги залишили нам у спадщину золоті зерна мудрості, що не тьмяніють з часом. Таких учителів — творців завжди згадують і довго пам'ятають їх учні як “батьків своєї духовної цінності і не забудуть до самої смерті”, бо вони справою свого життя творять з народу націю, “з нації свою державу”. Щасливий той, хто зустрине такого вчителя на своєму шляху. Щасливий той, хто обрав свою життєву стежину-дорогу. Миколу Миколайовича Левшина сміливо можна віднести до цієї когорти вчителів.

Математика — це творчість і натхнення

Він був знаним педагогом, вченим в освітянському просторі України та зарубіжжя, одним із розробників концепції та “Першого вітчизняного дидактико-методичного комплексу з математики для чотирирічної початкової школи”, автором першої в Україні програми з інформатики для початкової школи та відповідного дидактико-методичного комплексу; методики підготовки вчителя початкових класів до її застосування, розробником інтегративно-синергетичної моделі “Психолого-педагогічного проектування особисто орієнтованих технологій навчання і виховання для вищих навчальних закладів”, концепції особистісно зорієнтованого

підручникотворення. Побутує думка, що оскільки математика — наука точна, то немає тут місця для творчості та фантазії. Мовляв, використовуй формули та інтеграли, і на цьому крапка. Зрозуміло, що цей міф легко розвінчати. І своєю діяльністю Микола Левшин довів той факт, що математика — наука аж ніяк не суха. Лише творча людина здатна ламати стереотипи і втілювати сміливі ідеї у життя. Нині важко повірити в те, що свого часу Микола Миколайович залишився без роботи через те, що займався проблемами...інформатизації початкової освіти. Нині, коли кожен першокласник легко вправляється з комп'ютером і планшетом, це здається неможливим. Як неможливим видається і той факт, що за новаторські ідеї не завжди можна одержати...подяку. Микола Миколайович стверджував, що “кожний креативний результат — це палиця з двома кінцями”. А новаторські ідеї не завжди відразу приживаються у суспільстві. Так було у далекому 1984 році, коли у підручнику “Математика” для 4-го класу вченим було вперше запроваджено завдання для формування імплікативних суджень (імплікація — це логічна операція, за допомогою якої з двох висловлювань утворюється умовне висловлювання “якщо...,то...” – Авт.) І хоча нині схожі завдання пропонують навіть шестирічним дітям, на той час відчувався певний супротив. До Міністерства освіти надходили анонімки, надсилали покреслені червоним підручник. Однак новаторські пошуки Миколи Левшина мали й підтримку. Зокрема, схвально відгукувався видатний математик М. Кузенний, діти якого навчалися за підручником Миколи Левшина. І хоча, як казав сам Микола Миколайович, математики є скупими на похвалу, проте М. Кузенний виявився винятком

з правил. Його схвальний відгук неабияк підтримав Миколу Левшина. Нині цей факт у біографії науковця красномовно свідчить про те, що все у нашому швидкоплинному житті змінюється і оновлюється. І те, що ще вчора здавалося нечуваним, нині сприймається цілком природнім. Утім, на той період, коли Микола Левшин залишився без роботи, йому було не до жартів. Пізніше він з вдячністю згадував вірних друзів Р. Постоловського (нині ректора Рівненського гуманітарного університету) та В. Лугового (нині віце-президента НАПН України), які у важку хвилину підставили надійне плече. Утім, здійснити усе задумане та реалізувати свої ідеї Миколі Миколайовичу вдалося тоді, коли директор і засновник Інституту вищої освіти АПН України Віктор Петрович Андрущенко (нині ректор НПУ ім. М. П. Драгоманова) запропонував йому посаду завідувача відділом. Напевно, варто було пройти крізь негаразди, зустріти на своєму життєвому шляху перешкоди, аби згодом працювати під керівництвом такого прекрасного науковця, педагога. Підтримка і наполегливість сприяли тому, що залишилось нам у спадок від Миколи Левшина — понад 200 наукових і навчально-методичних праць; з них 28 підручників, навчальних та навчально-методичних посібників та програм для загальноосвітньої та вищої школи. Зокрема, він є автором підручника “Математика” для 4-го класу чотирирічної початкової школи (1989 р.), навчальних посібників для вищих навчальних закладів “Використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи” (2005 р.), “Практикум для користувачів персональних комп’ютерів” (2005 р., 2007 р). Автор “Зошита з математики для другого класу” (1997 р.), “Альбому

завдань з математики для 3 класу” (2003 р.), “Педагогіки вищої школи” (2008 р.), співавтор навчального посібника “Математика” для напряму підготовки “Початкова освіта” (ч. I – 2012 р.; ч. II – 2015 р.). Під керівництвом Миколи Левшина успішно завершена науково-дослідницька робота за темами: “Психолого-педагогічне проектування особистісно зорієнтованих технологій навчання та виховання у вищих навчальних закладах”, “Психолого-педагогічні засади інноваційних технологій викладання у вищій школі”. Він є співавтором монографій “Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах”, “Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі”, “Проектування навчально-методичного забезпечення магістрантів”, “Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах”. Микола Миколайович Левшин здійснював наукове керівництво підготовкою кандидатських дисертацій, підготував 13 кандидатів наук. Знаному науковцеві було чим пишатися. Сам же Микола Левшин постійно перебував у творчому пошуку. Тож, оскільки відкривати та підтримувати творчих особистостей завжди було (і залишається) пріоритетом у діяльності Всеукраїнського громадсько-політичного тижневика “Освіта”. Миколу Левшина неодноразово визнавали кращим освітянином України (2003, 2009, 2010 рр.) у номінаціях “Засвіти вогонь” та “Залиш мені в спадщину думку найвищу”. Вагомі здобутки, наче достиглі в осінньому саду яблука. Усе це — наслідки натхненної, самовідданої праці. І лише, блукаючи стежинами осіннього саду, розумієш, що всього цього

могло не бути, якби... Якби не ті перші стежини, що сходив разом з незабутніми батьками. Також педагогами, з яких брав приклад, яких завжди згадував, ніжно любив і поруч з якими тепер знайшов свій вічний спокій.

Рідний край, "Степова Еллада"

Завжди пам'ятати, звідки ти родом було життєве кредо Миколи Левшина. Тож за будь-якої можливості завжди поспішав на рідну Кіровоградщину. "Степовою Елладою" називав цей край письменник Євген Маланюк. Кіровоградщина славиться давньою історією та дивовижною природою. Це — край унікальних чорноземів, що демонструються як еталон в Паризькому музеї мір та ваг. Саме на Кіровоградщині спалахнули таланти засновників українського професійного театру Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Панаса Саксаганського, Марії Заньковецької. А ще "Степова Еллада" збагатила красне письменство іменами Володимира Винниченка, Юрія Яновського, Арсенія Тарновського. І, звичайно, освітяни завжди пам'ятатимуть, що значну частину свого життя видатний український педагог Василь Сухомлинський був директором Павлиської школи на Кіровоградщині. Є, напевно, в цьому щось символічне, що життєвий шлях Миколи Левшина був освячений постатями батьків — педагогів з великої літери. "Що було найголовніше в моєму житті?" — запитував Василь Сухомлинський. І відповідав: "Без вагань відповідаю: любов до дітей". Без любові до дітей не уявляли себе батьки Миколи Миколайовича Левшина. Оксана Олександрівна була шанованою людиною, викладала історію. А школа, пригадував Микола Левшин, стояла неподалік від батьківського будинку. Коли її перевели в інше місце, мама

написала синові: “Перевели школу. Не стало чути дитячого галасу. А мені на душі сумно”. Ці слова якнайкраще характеризують покоління учителів, які не нажили великих статків, проте серце своє віддавали дітям. І безмежно любили свій край. “Серед ночі в степу спалахне небосхил і впаде на поля вогняниста зірниця”, — ці рядки незабутнього Василя Сухомлинського присвячені рідній землі — Кіровоградщині. Що ж, “Степова Еллада” завжди народжувала поетів. За спогадами Миколи Левшина, мама була взірцем любові та чуйного ставлення до своїх вихованців. Пригадалося, як малими школяриками допомагала збирати колгоспний урожай. Вчителька Оксана Олександрівна завжди була зі своїми вихованцями поряд. У пам’яті Миколи Миколайовича зберігся випадок: осінній день, коли усім класом працювали на полі. І раптом — злива! Питання, де шукати прихисток від негоди, не виникало. Звісно, треба бігти до вчительки! Оксана Олександрівна, наче турботлива мама, усіх дітей переодягнула, висушила одяг. А потім сиділи разом за столом, зігрівалися гарячим чаєм, ласували смачним варенням... Дивна річ — людська пам’ять. Іноді вона безжально знищує епізоди, що здавалися такими важливими. А цей далекий епізод із дитинства надійно зберігав у його пам’яті наче у комп’ютері. Здавалося, звичайний епізод, а він зігрівав з далекого минулого, надійно оберігав від злив і буревіїв у дорослому житті. Ласкаві мамині очі... Дітлахи-горобчики за столом довірливо дивилися на свою вчительку. Для них вона назавжди залишиться берегинею, яка оберігала, захищала. Вчителював і батько — Микола Миколайович (як бачимо, Миколаїв у родині Левшиних не бракувало). До речі, любов

до математики — то від тата. Батько був людиною військовою, любив точність і порядок, тож не випадково обрав королеву наук — математику. Тоді, у дитинстві, товаришам Миколки здавалося, що бути сином батьків-вчителів — то суцільні переваги. Бо коли твій тато — математик, а мама знається на історії, у тебе не може бути жодних перешкод! А він все сприймав по-іншому. Бути вчительським сином — то суцільні зобов'язання. Зрештою, вчительські діти завжди мають бути “найкращими поміж найкращих”, адже з них беруть приклад інші учні. Тож вчительський син Микола Левшин не прогуляв жодного уроку. Так само не пропустив жодної пари, навчаючись в педагогічному інституті (нині університеті ім. В. Винниченка). А навіщо було пропускати, якщо вчитися було цікаво? Випускники фізмату отримували гарну базову освіту, навички креативного мислення, що ставали у пригоді у дорослому житті, дозволяли вільно орієнтуватися у науковому просторі. З вдячністю згадував Микола Миколайович усіх свої наставників, які вплинули на його становлення: Неонілу Гаврилівну Мальцеву, Наума Яковича Прайсмана, Серафима Михайловича Чашечнікова, Анатолія Миколайовича Селіверстрова... Утім, з найбільшою вдячністю — професорові Кіровоградського педагогічного університету, відомому вченому Віталію Лукичу Омеляненку, який долучився до формування науково-педагогічної діяльності Миколи Левшина. Після закінчення навчання Микола Левшин працював у Новомиргородській школі № 2. Викладав математику у восьмих класах. Приємно було дізнатися, що наприкінці навчального року отримав найвищий учнівський рейтинг! Це окрилювало, спонукало до подальшої праці. А ще

неабияк потішили студенти-практиканти, які присвятили математиці... поетичні рядки. Після служби в армії Микола Левшин працював лаборантом кафедри педагогіки разом із Віктором Вовкотрубом та Степаном Величком (нині це відомі вчені). Кожен з них тоді шукав свою стежку, мріючи про широкий шлях у велику науку. Тоді Микола Левшин використав свій шанс. Якось підміняв колегу, працюючи на підготовчих курсах педагогічного факультету. Продемонстрував високий рівень викладання, тож результат не забарився. Викликав один з тодішніх керівників вишу Сергій Гаврилович Мельничук: "Ти ж фізмат закінчив! Викладай математику, а потім ми тебе направимо до аспірантури".

Педагогічна скарбничка

Так педагогіка і математика нерозривно переплелися у долі вченого. "Умій відчувати поряд із собою людину, умій розуміти її душу, бачити в її очах духовний світ, радість, горе, нещастя", — вкотре процитуємо Василя Сухомлинського. Напевно, людина пізнається ще й тим, наскільки вміє бути вдячною. Наскільки вміє пам'ятати й цінувати людей, з якими колись звела доля. Колеги відзначають надзвичайну комунікабельність Миколи Миколайовича. Сам же він говорив про "феномен вулиці Космічної". І пояснював: колись всі аспіранти Інституту педагогіки, Інституту психології, Київського педінституту жили в одному гуртожитку. У тому легендарному гуртожитку, зі стін якого вийшло у широкий світ чимало вчених-науковців. Панувала у тому гуртожитку творча атмосфера. Аспірантські роки нині з вдячністю згадують численні друзі Миколи Левшина (до речі, саме йому доручили очолювати студраду). Колишні "космонавти"

стали знаними вченими, громадськими діячами. А почуття спорідненості душ, готовність прийти на допомогу залишилися на все життя. А ще з тих юнацьких років виніс найголовніше правило: завжди, за будь-яких обставин з повагою ставитися до людей. “Дякуй за найменше добро, виявлене по відношенню до тебе, за чуйність, за послугу. Дякуй за те, що тобі поступилися, що тебе стримали від необачного кроку, що довели тобі твою неправоту”, — золоті слова педагога Василя Сухомлинського. Ніби так просто, і в той же час неймовірно складно. Утім, без поваги до своїх вихованців учитель ніколи не відбудеться. Коли Миколу Миколайовича запитували про педагогічні секрети, він відповідав: “Студента треба любити!” Без цього неможливо розпочинати свою діяльність. У педагогічній скарбничці Миколи Миколайовича усі поради перевірені життям та практикою. Це, насамперед, прагнення до постійного самовдосконалення; намагання максимально розкрити творчий потенціал кожного студента; введення студентів у власну творчу лабораторію; підтримання широкого культурного творчого простору; розуміння потреб та мотивів вчинків кожного; забезпечення доброзичливої позитивної реакції у будь-якій “позаштатній” ситуації; залучення студентів до наукової діяльності.

Златопільська гімназія

У Миколи Миколайовича була мрія, — відродження осередку культури “Златопільська гімназія”, розташованого на території рідного міста Миколи Миколайовича — Новомиргорода. Колись там було два навчальних заклади — педагогічне училище та зоотехнікум (нині, на жаль втрачених). Разом з цим зазнає руйнації пам'ятка

архітектури, будова Златопільської гімназії. У 1996 році зусиллями С. Гончаренка, Ю. Мальованого, В. Затоки, тодішнього керівника обласного управління освіти О. Домаранського було проведено всеукраїнську конференцію “Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє”. У Златопільській гімназії свого часу навчалися письменник і політик Володимир Винниченко (саме на місцевому матеріалі написана його перша збірка оповідань “Краса і сила”), письменник Григорій Грушевський (помер у Новомиргороді під час голоду 1922 р.), етнограф і фольклорист Іван Филипovich, композитор Борис Лятошинський. Його батько викладав тут, а Микола Зеров саме під час викладання у Златопільській гімназії розпочав свою роботу над перекладами римських поетів. Інший викладач — історик Олексій Андріївський мав 400 друкованих праць (таким доробком може похвалитися не кожен столичний професор). У Златопільській гімназії свого часу видавалися три літературні журнали, поряд на сусідніх вулицях діяли два самодіяльних театри, активну участь в яких брали викладачі та учні. Зрозуміло, що Златопільська гімназія уособлювала шляхетність та аристократизм духу, яким не було місця у крайні войовничого атеїзму. Вихор пролетарської революції розвіяв усе на попіл. З тридцяти двох останніх випускників гімназії (1919 р.) тільки один помер своєю смертю. Інших так чи інакше знищено, двоє з них зустрілися зі своїм учителем М.Зеровим на Соловках... Утім, плин історії не зупинити. До кінця 80-х років минулого століття у стінах Златопільської гімназії розміщувалася Новомиргородська середня школа № 1 (Златопіль став частиною містечка Новомиргород ще в 50-х роках, хоча неофіційна назва

побуває й досі). В той час тодішня влада не переймалася відродженням навчального закладу. Коли директором школи став Василь Затока (який, до речі, перетворив звичайну школу на технічний ліцей), тоді заговорили про відродження приміщення Златопільської гімназії. Крайні вдячні усім, хто виступив з такої ініціативою. Земляків активно підтримував Микола Левшин. Утім, на той час, в середині 90-х, ентузіазму громади було замало. Економічна криза зводила нанівець усі масштабні задуми. Тоді Василю Затоці вдалося все ж таки знайти кошти, аби перекрити дах старого приміщення (без цього відроджувати вже було б нічого). А ще Василь Затока написав книжку “Златопільська історія: сторінки історії”. На жаль, життя подвижника обірвалося, і на місцевому рівні не було кому “просувати” цю ідею. Утім, громадяни, мешканці Новомиргорода розуміли, що без відродження вічних духовних цінностей годі говорити про якісь зрушення у суспільстві. У стіни гімназії потрібно було вдихнути нове життя, повернути призабуті ідеали шляхетності, інтелігентності, жертвовності. Новомиргородці повірили у власні сили, адже завдяки їхнім старанням у місті відкрили пам'ятник Тарасові Шевченкові (про перебування малого Тараса на цій землі йдеться у повісті “Наймичка”). І ось у справі щодо відродження Златопільської гімназії намітилася позитивна тенденція. Як радів цьому Микола Левшин, який протягом всього часу був активним учасником процесу, мріяв про те час, коли гімназія все ж таки відродиться до нового життя (до речі, за вагомий внесок у розвиток вищої освіти та утвердження освітянських традицій Миколу Левшина було нагороджено почесною грамотою Новомиргородської

міської ради та почесною відзнакою “Твоє місто гордиться тобою”).

Життя триватиме любов'ю

Микола Миколайович належав до когорти тих небайдужих людей, які живуть інтересами громади. Тож не дивно, що обирався депутатом Гірської сільської ради. Тішився, що виправдав сподівання своїх виборців, адже жодного звернення не залишив поза увагою. На власному досвіді переконався: депутатство — то важка й копітка праця. Але він не боявся труднощів. Знову балотувався до сільради. Зустрічався з виборцями. Планував, планував... На щастя, вдома Микола Миколайович мав повне розуміння. Дружна “сімейна команда” підтримувала та допомагала. Тішився, що донька Оксана зуміла передати своїм донькам найголовніше — людяність та доброту. Онучата Настя та Варя ніколи не пройдуть повз чужої біди. Тож не дивно, що безпритульні кошенята, що їх знайшли дівчатка, стали повноправними мешканцями їхньої домівки. А відтак, на землі поменшало нещастя... Стало більше доброти. І у ній триватиме життя Миколи Левшина.

*Наталія ОСИПЧУК,
письменниця, член НСПУ*

Креативність і небайдужість

Шість – нуль на користь завідувача відділу педагогіки та психології вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України, професора кафедри педагогіки і психології вищої школи НПУ ім. М. П. Драгоманова Левшина Миколи Миколайовича, знаного в Україні та за рубежом педагога-науковця, лауреата багатьох освітянських виставок, зокрема НАПН України за кращий підручник, двічі визнаного (2003, 2009 рр.) читачами тижневика “Освіта” кращим освітянином року у номінації “Засвіти вогонь”, автора понад 170 наукових праць, ведучого додатку “Методика” (газети в газеті), відомого своїми фундаментальними працями у галузі математизації та інформатизації системи початкової освіти, педагогіки вищої школи, під керівництвом якого захищено 8 кандидатських дисертацій. Тож колектив тижневика щиро вітає Миколу Миколайовича із ювілеєм та зичить йому, його родині, друзям всіляких гараздів.

— Пане Миколо, як Ви ставитесь до ювілеїв, ось уже в зрілому віці?

— По-чесному — я їх боюсь, тому що майже кожна “кругла” дата супроводжувалась великими втратами, непоправними теж. На п’ятдесят не виповнилось року по мамі, нині ще не має року по брату Юрію. Власне доля не радувала у ці дати святковим настроєм і спонукала заритись десь на березі моря і тихо просити у Бога Царства небесного для рідних, які відійшли. та благодаті для роду, друзів.

— Крім широко знаних наукових результатів Ви відомі своїми душевними есе про батьків. Яку роль відіграли вони у Вашому особистісному становленні?

— Своїм батькам Оксані Олександрівні та Миколі Миколайовичу я завдячую всім життєвим успіхам. Вони не шкодували сил та душі для створення умов постійного творчого зростання, заклали гени любові до педагогічної праці, біблійного ставлення до оточуючого світу, поваги і розуміння людей. Вони мали непересічний педагогічний талант, і сьогодні є педагогічною легендою для багатьох поколінь учнів.

Склалася традиція, що на кожне Різдво Христове маю довготривалу розмову із своїм другом, ще з аспірантури, О. Завальнюком. В одній із них він зауважив, що не має дня, коли б не звернувся подумки до своїх батьків. У мене – так само. Вважаю, що мені вдається виконувати їх заповіти.

— В освітньому просторі Ви відомі своїм вмінням “тримати удар”, безкомпромісністю у відстоюванні наукових ідей. Як Вам це вдається?

— Мабуть це перебільшення. Однак життєві прецеденти були. У мене зберігається документ, де мені відмовлено в продовженні контракту, у зв'язку з тим, що займаюся проблемами інформатизації початкової освіти. Це суперечило моїм науковим переконанням, я не сказав, що “земля не крутиться”, то і залишився безробітним. Це був дуже нелегкий час і я взагалі міг залишитися за освітнім бортом, бо на роботу довго ніхто не брав. Колеги, з якими працював багато років, ніяково відводили очі та повідомляли про відсутність вакансії, а я схопився б за будь-яку соломинку. Не дали потонути друзі. Постійно відчував плече Р. Постоловського, який не лише обривав телефони різних керівників, а й допомагав перебороти матеріальні

негаразди, суттєвою була підтримка В. Лугового. Момент істини відбувся несподівано. Ознайомившись із моїми науковими роботами та мабуть і не лише з ними, директор-засновник Інституту вищої освіти НАПН України В. Андрущенко запропонував посаду завідуючого відділом. Мені здається, що я не підвів його довіри. Більше того, вважаю, що варто було пройти складні, життєві випробовування, щоб мати честь попрацювати у безпосередньому підпорядкуванні видатного вченого і менеджера, прекрасної душевної людини. Я дуже багато запозичив від нього і сьогоднішній мій портрет значною мірою виписаний його палітрою.

Було б не справедливо також забути моїх наставників у студентські роки, які суттєво вплинули на становлення світогляду. Це Н. Мальцева, Н. Прайсман, С. Чашечников, А. Селіверстров та багато інших. Але особлива вдячність професору Кіровоградського педагогічного університету, відомому вченому, селекціонеру молодих науковців Віталію Лукичу Омеляненку, який власне і задав вектор моєї науково-педагогічної діяльності. Приємно доповісти, що унаслідував його якість надавати допомогу у науковому становленні талановитим студентам.

На початковому етапі значну роль у формуванні мене як науковця відіграли М. Богданович, О. Бугайов, О. Дубінчук, С. Гончаренко, А. Пишкало – перелічити всіх неможливо. Всі вони – люди вірні принципам.

Взірцевою у цьому плані є О. Коноваленко, гросмейстер у засвічуванні талановитих людей, за що нерідко і страждає.

— *Нам відомо, що варто лише Вам з'явитися у якомусь вищому навчальному закладі і відразу – коло друзів та приятелів. Звідки така широта знайомств?*

— Це дійсно так. Спрацьовує тут кілька чинників. Перший з них – феномен вулиці Космічної. Колись всі аспіранти Інституту педагогіки, Інституту психології, Київського педінституту жили в одному, легендарному гуртожитку. Там панувала напрочуд дружня, творча атмосфера. Певну міру до її формування доклав і я, бо був головою його студради. Ця аспірантська дружба, почуття ліктя пронеслися через десятки років. Не пам’ятаю випадку відмови у добрій справі будь – кого із колишніх “космонавтів”.

Другий чинник – все життя в освіті, і вроджене щастя з взаємністю тягнутись до талановитих, яскравих особистостей, причому порушуючи канон про те, що справжня дружба можлива лише, якщо започаткована з юнацьких років.

Третій чинник – наукові праці. Вони сприяють розширенню контактів.

— Свою науково-педагогічну діяльність Ви поєднуєте з громадською. Маєте успіхи і у ній?

Виконую певне число професійних доручень. Випробував себе і на депутатській ниві. Громада виявила честь і обрала депутатом Гірської сільради. Жартома я називаю себе “вуличним” депутатом. Гадаю, що виправдав сподівання своїх виборців, бо вже за перших півроку каденції на 80% виконав основні пункти своєї програми. Пройшло п’ять років як ми забули що не могли витягти ноги з багнюки, коли ходили в темряві, коли діти мерзли у дитячому садку. Але думаю, найважливішим є те, що жодне звернення виборців не залишилося поза увагою та без справедливого вирішення. Це важка й копітка праця. Особливо тяжко розв’язувалася проблема встановлення трансформатора. Довелося пооббивати пороги багатьох

установ. На сьогодні розробляється проектна документація і до зими постачання електроенергії буде поліпшене. У вирішенні цього питання я виніс один важливий для себе урок: наша бюрократія не безнадійна. У кожній установі: обласній адміністрації, антимонопольному комітеті, Національній раді по регулюванню електроенергетики зустрічались небайдужі професіонали, принципова позиція яких сприяла позитивному вирішенню проблеми.

— *За нашими даними Ви належите до викладачів, яких поважають і люблять студенти. Вони присвячують Вам вірші, статті, а загалом висловлюють захоплені відгуки. Які педагогічні секрети Ви знаєте?*

— Складно відповісти на це запитання, бо ніяких секретів немає. Мене самого вражають високі результати студентських рейтингів. Можу назвати лише постулати, на яких будую процес навчання: прагнення до постійного самовдосконалення; намагання максимально розкрити творчий потенціал кожного студента; введення студентів у власну творчу лабораторію; підтримання широкого культуротворчого простору; розуміння потреб та мотивів вчинків кожного; забезпечення доброзичливої позитивної реакції у будь-якій “позаштатній” ситуації; залучення студентів до наукової діяльності. А найважливішим мабуть є відоме гасло: “Студента треба любити!”. Вважаю, що кожен викладач, вчитель повинен здійснювати навчально-виховний процес на такому душевно-духовному рівні, ніби в аудиторії знаходяться його рідні діти чи онуки.

— *Скільки їх у Вас?*

— Донька Оксана подарувала дві онучки Настю та Варю. Живемо ми всі разом дружною командою. Оксана великий противник фотографування, тому додаю її дитяче

фото. Онучки є великою моральною розрадою. Своїм щebetом можуть зняти будь-яке напруження.

– Пане Миколо, спільна робота в тижневику засвідчує Ваші високі творчі якості, небайдужість до будь-яких проявів в освітянському житті. Чи можете Ви назвати джерела креативності?

Дякую за високу оцінку моєї роботи. Загалом креативність є сферою “чорного ящика”, хоча можна говорити про певну її рефлексію. Мені пощастило, що про деякі педагогічні явища та факти, досліджені мною, можна сказати “вперше”. Напевне можу сказати, що для мене досягнення таких результатів можливе лише за умови щосекундного знаходження в проблемі протягом певного часу, власне потрібна одержимість. Часовий інтервал тут – різний. Великим стимулом для творчості є також стан закоханості.

Хотілося б також відзначити, що кожний креативний результат – це палиця з двома кінцями. Новизна не завжди сприймається однозначно. Пригадую, як у 1984 р. у підручнику “Математика-4” мною вперше було введено завдання для формування імплікативних суджень. Зауважу, що схожі завдання пропонують нині навіть шестирічним першокласникам. Однак на той час відчувався значний супротив. До Міністерства освіти окремі діячі анонімно надсилали покреслені червоним підручник. Однак, найвищою оцінкою для мене була думка великого математика М. Кузенного, діти якого навчались за даним підручником. Він оцінив оригінальність ідеї і зробив щирий комплімент, хоча математики є скупими на похвалу.

Зазначений факт має тенденційне звучання. За кожний новий результат доводилось витримувати, іноді навіть безглузду, боротьбу. Сьогодні легше, бо наші результати

потрапили в поле зору прогресивних керівників високого рангу, які всіляко їх підтримують.

— Які людські якості є для Вас найбільш відразливими?

— Підлість та зрадливість.

— Чи є у Вас заповітні мрії?

— Безумовно і немало, мабуть як і у кожної людини.

Щодо їх освітянського контексту, то це відродження осередку культури “Златопільська гімназія”, яка знаходиться на території мого рідного міста Новомиргорода. Колись там було два навчальних заклади — педагогічне училище та зоотехнікум. Трапилось так, що обидві позиції втрачені. Разом з цим зазнає руйнації пам'ятка архітектури, будова Златопільської гімназії. У 1996 р. зусиллями С. Гончаренка, Ю. Мальованого, В. Затоки, тодішнього керівника обласного управління освіти О. Домаранського (я також був членом оргкомітету), було проведено всеукраїнську конференцію “Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє”. Вдалося акцентувати увагу урядовців і замінити її дах. Завдяки цьому вона ще тримається. На сьогодні мерія міста, очолювана Я. Неміровським, до речі кандидатам технічних наук, проводить планомірну роботу по її відродженню. Намагаюсь бути активним учасником цього процесу. Вже є певні напрацювання.

Микола Миколайович захоплено продовжує розповідь і відчувається, що попереду у нього ще безліч успішних справ і відкриттів.

Розмову вела,
Галина Іваненко

Атлант

Кожна людина має свою формулу успіху. Її складники визначаються відповідно до особистісної установки та поворотів долі. На мою думку, формула успіху Миколи Миколайовича Левшина досить проста: талант + наполеглива праця + закоханість в улюблену справу + непоступливість у відстоюванні думки + щирість. Цей ряд можна ще довго продовжувати, конкретизуючи кожен з названих елементів, розкриваючи психологічні чинники такого складу судження. Проте сьогодні згадаємо риси саме педагогічного таланту М. М. Левшина, що був дарований від народження батьками-вчителями, і розвитку якого він присвятив усе своє життя.

У своїй педагогічній діяльності Микола Миколайович керувався принципом “Студента треба любити!”. Вважав, що “кожен викладач, вчитель повинен здійснювати навчально-виховний процес на такому душевно-духовному рівні, ніби в аудиторії знаходяться його рідні діти чи онуки”.

Він захоплював увагу студента з перших хвилин. Адже важко не запам’ятати викладача, який починає лекцію на тему “Вальдорфська педагогіка” не з простої розповіді її постулатів, а просить дружно заспівати улюблену пісню (будь-якого жанру), згодом пояснюючи, що це є демонстрацією одного з гуманістичних принципів цієї педагогіки. Далі – жвава розповідь, підкріплена не лише сухою інформацією з наукової літератури, а насичена цікавими прикладами з власного досвіду співпраці з школою, яка працює за вальдорфською методикою.

М. М. Левшин належав до прихильників якісної освіти. З огляду на це, ґрунтовно готувався до кожної лекції чи

семінару, знайомився з новою літературою, проектами та законодавчою базою. Запевняв, що не звик читати в аудиторії матеріал з папірця. Проводячи модульні контролю, залишав собі студентські роботи для подальшого аналізу та експериментальних даних власного дослідження. Таким чином Микола Миколайович постійно перебував у своєрідному науково-педагогічному біополі. Не даремно ж стверджував: досягти нових наукових результатів можна "...лише за умови щосекундного знаходження в проблемі протягом певного часу, власне потрібна одержимість". Ще так багато поспішав зробити...

Значну увагу М. М. Левшин приділяв розвитку творчості студентів. Не одному з них потрібно було "попотіти", щоб виконати одне з основних завдань курсу "Інноваційні технології навчання й виховання" – спроектувати розділ підручника (за вибором) навчальної дисципліни. Таким чином Микола Миколайович навчав майбутніх учителів (викладачів) розробляти структуру найважливішого виду навчально-методичного забезпечення, вникати у особливості його архітекtonіки, підбирати завдання, звертати увагу на графічне оформлення вправ, аналізувати недоліки вже існуючих підручників... Тобто ставати не простими споживачами продукції, а активними креативними фахівцями.

Легко працювалося з Миколою Миколайовичем і аспірантам. Він, як науковий керівник, не порушував особистих вподобань молодого науковця, допомагав обрати тему дисертаційного дослідження, яка б розкривала їх індивідуальні напрями творчих пошуків, розробити її структуру; чітко формулював задачі, які треба виконати на кожному етапі дослідження; редагував матеріали, пропонуючи деталізувати окремі судження; без жодного зволікання називав авторів та назви їх праць, які стосуються

того чи іншого пункту доробку тощо. А головне – М. М. Левшин ставився до аспірантів, як до власних дітей: телефонував, цікавився їхнім життям, вітав з усіма святами, турбувався про їхні публікації, надійно підтримував у період захисту дисертації, вводив у науково-педагогічне коло та ін. Творча співпраця Миколи Миколайовича та вихованих ним кандидатів педагогічних наук продовжувалася до останніх хвилин життя їхнього наукового керівника, адже влучно стверджує Л. Костенко: “...При майстрах якість легше. Вони – як Атланти, держать небо на плечах. Тому і є висота”.

Постулати, на основі яких М. М. Левшин будував освітній процес, мають бути близькими кожному викладачу ВНЗ: “прагнення до постійного самовдосконалення; намагання максимально розкрити творчий потенціал кожного студента; введення студента у власну творчу лабораторію; підтримання широкого культуротворчого простору; розуміння потреб та мотивів вчинків кожного; забезпечення доброзичливої позитивної реакції у будь-якій “позаштатній” ситуації; залучення студентів до наукової діяльності”.

Микола Миколайович запам’ятався рідним, друзям, колегам, студентам завжди усміхненою, енергійною, привітною та позитивно налаштованою особистістю. Він належить до когорти тих людей, за зустріч з якими хочеться дякувати Всевишньому. Надійний, чесний, наполегливий – впевнено крокував життям.

Мав великий талант знаходити спільну мову з людьми. Здавалося, немає такого міста на Україні, у якому б він не знав котрогось з науковців чи викладачів: завжди відгукнеться на прохання допомоги, дасть слушну пораду, затратить скільки завгодно власного часу, щоб досягти потрібного результату. За це М. М. Левшина любили і

поважали. Адже Микола Миколайович, як романтик, до останнього вірив у людей, у їх сили та добрі вчинки. Коли ж розчаровувався, то вже на 100% був до них категоричним. Не даремно ж стверджував, що найбільше у нього викликають відразу такі людські якості як підлість та зрадливість.

Дуже любив свою малу Батьківщину – м. Новомиргород. Із захопленням, із блиском в очах розповідав про історію райського куточка міста під назвою Панські гори, про його чаруючу красу під час цвітіння бузку над схилами річки Велика Вись, про цілюще джерело, що вже сотнями років втамовує спрагу та лікує новомиргородців. До останнього переживав за долю будинку Златопільської гімназії.

Безмежно любив М. М. Левшин своїх батьків. Кілька разів на рік (у пам'ятні дати) від часу їхньої смерті приїздив низько вклонитися місцю їх спочинку, покласти улюблені квіти, згадати з друзями та родичами їх добрим словом, набратися сил у батьківській хаті. Тому, як і заповідав, знайшов останній свій пристанок серед найдорожчих у світі людей.

У народі кажуть, що людина жива, допоки живе про неї пам'ять. Вірю, що Микола Миколайович житиме вічно у думках та спогадах рідних, друзів, колег, земляків, у науково-педагогічній діяльності вихованців, у свідомості зовсім незнайомих людей, які користуються та будуть користуватися його творчим доробком.

*Наталія Марченко,
кандидат педагогічних наук*

Прощання з навчальною дисципліною

КОЖНОГО семестру у розкладі занять студентів з'являються все нові та нові навчальні дисципліни, відкривається безліч можливостей для набуття нових знань, саморозвитку, самовдосконалення. Фахові предмети допомагають становленню молодих людей як професіоналів, формують теоретичне підґрунтя для майбутньої педагогічної роботи. Серед таких теоретично-практичних предметів слід відзначити курс "Освітньо-виховні системи і технології" ОВСІТ (викладач М. М. Левшин).

Наші заняття проходили у формі співпраці – найефективнішому, як на мене, спосіб взаємодії викладача та студента у процесі навчання. Цей предмет відрізняється від інших тим, що ми зазвичай самі визначали поняття, розробляли їх схеми та моделі на основі запитань викладача. Різноманітні форми роботи на практичних заняттях та самостійні проекти стимулювали нашу пошукову діяльність, допомагали самореалізуватися, відкривали простір для виявлення творчих здібностей, професійних вмінь та навичок тощо.

Активні та динамічні заняття не пройшли повз нас, більш того, семінарів виявилось за планом надто мало, і тому ми не встигли зробити багато із того, що було нам цікаво. ОВСІТ став найулюбленішою у минулому семестрі дисципліною, результативність роботи студентів у цьому напрямку можуть засвідчити підсумкові проекти – розроблені самостійно розділи підручників, тематичні відеоролики, презентовані на підсумковому занятті, а декого ОВСІТ надихнув навіть на написання поетичних рядків, присвячених цьому навчальному предметові.

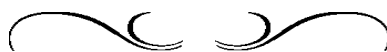

Приклад тому – вірш Олени Либи, студентки 45їт групи Інституту іноземної філології.

Нам ОВС відкрили цілий світ,
Як досконало створену систему.
Так із життя провівши паралель,
Ми подолаєм будь-яку проблему.
Ми маємо дітей мотивувати
До того, щоб вивчали різні мови,
І щоб себе культурно розвивали,
Зриваючи словесні всі окупи.
Крокуючи у ногу з сьогоденням,
Вам пропонуємо все у відеоформаті.
І ще раз дякуєм предмету ОВС,
За те, що так уміє надихати.

Нечасто, погодьтеся, навчальні дисципліни викликають таке захоплення і натхнення у студентів, тож хотілося б не прощатися з ОВСІТ так швидко, а приходити на заняття знов і знов.

*Анастасія Галуза,
студентка 45 їт групи
Інституту іноземної філології (2009 р.)*

**Статті М. Левшина,
що окреслюють напрями його
науково-педагогічної діяльності**

Інтегративно-синергетична модель психолого-педагогічного проектування особистісно зорієнтованих технологій навчання і виховання

Здійснення технологізації навчально-виховного процесу значною мірою залежить від опрацьованості понятійного апарату (глибокого наукового обґрунтування змісту системи понять, які є основою конструювання певної діяльності для досягнення необхідних результатів).

Конструювання методологічного апарату й уточнення відповідної термінології можна звести до розгляду змісту таких трьох понять: *психолого-педагогічне проектування; особистісно орієнтовані; технології*.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує про різнобій у тлумаченні понять “педагогічна технологія” та “психолого-педагогічне проектування”.

Так, в енциклопедії освіти представлено три статті технологічного спрямування: “педагогічні технології” (С. О. Сисоєва), “технологія навчання” (С. П. Бондар), “технологія освіти” (А. С. Нісімчук), які з тією чи іншою мірою повноти відображають спектр підходів до розкриття технологічного підходу в освіті [7].

Аналізуючи поняття “педагогічна технологія”, С. Сисоева нараховує понад 300 його ознак. Серед них:

– раціональний спосіб досягнення свідомо сформульованої освітньої (навчальної, виховної) мети; наука; педагогічна система педагогічна діяльність;

– системно-діяльнісний підхід до освітнього процесу;

– мистецтво педагога, модель, засіб оптимізації та модернізації освітнього простору як процесуальний компонент освітнього процесу;

– інтегративний підхід в освіті і т. д. [17].

Зауважимо, що технології навчання і виховання – це специфічні прояви родового поняття “педагогічна технологія”, що функціонують у динамічній єдності. Розподіл їх здійснений для виокремлення предметів окремих досліджень.

Загалом спостерігається тенденція, коли будь-яку клітинку освітнього (навчально-виховного процесу), або способи його обґрунтування дослідники називають технологією. Зокрема, урок, лекцію, практичні та семінарські заняття, різноманітні засоби навчання тощо.

Чим зумовлене таке розмаїття думок? Безумовно складністю та багатогранністю окресленої проблематики. Адже досягнення педагогічних результатів залежить від значного числа факторів впливу, кожен із яких потребує спеціального дослідження.

На практиці доводиться спостерігати, що окремі науковці присвоюють єдине значення терміну “педагогічна технологія”, яке випливає із контексту власних дослідницьких уподобань (алгоритм досягнення певного результату, педагогічна система, наука, мистецтво педагога, інтегративний підхід в освіті, засоби навчання тощо).

Нерідко при цьому зустрічається неприйняття інших підходів, окрім єдиного, суміжного із особистою дослідницькою проблематикою.

Загалом, слід відзначити, що саме для педагогічної термінології характерна багатозначність, яка спричинена складністю досліджуваних явищ і процесів.

І тому досліднику, особливо початківцю, досить нелегко розібратися в нюансах та відтінках, власне смислових навантажень тих чи інших вербальних конструктивів, необхідних контекстах їх розуміння.

Нерідко кількість підходів до тлумачення тих чи інших педагогічних термінів перевищує кілька сотень.

У вказаних умовах можливі кілька принципових способів:

- дотримання єдиного значення педагогічного терміна;
- інтеграція всіх можливих підходів у вигляді певної педагогічної системи, при цьому кожне варіативне значення терміну включається до отриманої системи у якості підсистеми.

І. Зязюн, розглядаючи технології як способи “системної організації освітньої діяльності в різних сферах знання, культури, навколишнього світу, мислення, що зумовлюється рефлексією, стандартизацією, використанням спеціалізованого інструментарію”, відзначає неможливість об’єднання їх (на одному рівні організації) у зв’язку з якісним розмежуванням технологічних завдань і принципової різниці їхнього вирішення [9, с. 6].

Аналіз літературних джерел, які стосувалися відповідної проблематики (А. Алексюк, А. Бойко, В. Бондар, В. Беспалько, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн,

В. Козаков, Е. Лузік, І. Прокопенко, В. Семиченко, З. Слєпкань, С. Сисоєва, О. Сердюк, М. Євтух, М. Левіна, О. Пєхота, В. Ясвин, О. Ярошенко та інші), свідчать, що за основу дослідження в теоретичному плані слід узяти діяльнісний та системний підходи, які дають змогу створити його інтегративну, побудовану з урахуванням принципів синергетики модель. Вона розроблялась на принципах не протиставлення, а об'єднання різноманітних підходів до тлумачення поняття "педагогічна технологія". Порівнюючи різноманітні варіанти розкриття його змісту ми виокремили морфологічний системний склад її та взаємозв'язки, що надають цій системі стійкості.

Внаслідок цього було сформульоване таке означення:

"Педагогічна технологія у ВНЗ – це множина обґрунтованих проєктивних дій $P_1...P_2,...,P_n$, здійснених суб'єктами навчально-виховного процесу з метою підготовки фахівців згідно з вимогами інформаційного суспільства".

Очевидно, що наведене означення опирається на поняття "проєктивна дія" ("педагогічне проєктування").

Аналіз науково-педагогічної літератури показує, що значна кількість дослідників пов'язує можливість розв'язання найактуальніших сьогоденних завдань професійного становлення, зокрема професійно-педагогічного, із використанням у навчально-виховному процесі психолого-педагогічного проєктування та досконалим оволодінням ним майбутніми фахівцями.

"Проєктування в освітній теорії й практиці набуває сьогодні інтегрального загальнокультурного статусу. В науці проєкт починає конкурувати з теорією. Саме він, поруч із теоретичними концепціями, стає найважливішою формою організації наукового знання та його зв'язку з практикою.

Якщо наукова теорія – це універсальна форма теоретичного освоєння світу, то проект – така ж форма його конструювання” [10, с. 7].

Поняття “педагогічне проектування”, “психолого-педагогічне проектування” не є винятком у плані множинності їх трактувань та взаємозалежності з іншими педагогічними категоріями.

Нерідко це створює суперечності, коли окремі автори педагогічний процес не вважають педагогічною системою; відбувається замкнутість на певному результаті, без чіткого окреслення його сутності, або еkleктивне, неузгоджене поєднання стратегії здійснення проектування із його результатами.

Порівнюючи підходи різних авторів можна виділити такі спільні ознаки педагогічного проектування:

- процес, діяльність;
- наявність інноваційного, креативного результату;
- окреслення результату проектування як певної педагогічної системи (моделі), технології.

Зауважимо, що кожна проєктивна дія має на меті створення певної системи або підсистеми, моделі, оскільки у процесі дослідження ми виявили, що спільним для різноманітних підходів тлумачення терміна „проектуювання” (проектуювання – майбутнє творення (З. Слєпкань); для здійснення побудови адекватної системи предметно-перетворювальних дій (С. Максименко); для поетапного конструювання майбутніх кроків пізнавальної діяльності студентів (М. Євтух, О. Сердюк); для формування нормативних уявлень (моделей) педагогічної діяльності й створення проєктів такої діяльності (В. Бондар); для тезаурусно-дидактичного моделювання (І. Зязюн) є

створення певних систем (моделей) на основі певних вихідних умов. На основі цього ми поєднали їх у такому загальному означенні: *“Психолого-педагогічне проектування (Р) – це створення на основі заданої мети та заданих і досліджених теоретико-методичних засад певної педагогічної системи, підсистеми, моделі”* [13].

Підкреслимо ще раз некоректність рядопокладання таких об'єктів проектування: педагогічні системи, педагогічний процес, педагогічні ситуації. Адже педагогічний процес та педагогічні ситуації також є різновидами педагогічних систем.

З точки зору логічної точності не можна також протиставляти поняття “проект” і “система (модель)”, бо будь-який проект є водночас одним із різновидів систем, моделей (матеріальних або ідеальних), безумовно різного рівня складності.

Досить штучним, на наш погляд є надання різних значень термінам “проектування” та “конструювання”. Оскільки внаслідок відбору, композиції і розробки навчального матеріалу також у результаті отримуємо певну педагогічну систему, підсистему педагогічної технології.

Наприклад, М. Віленський, П. Образцов, А. Уман пишуть: “Під проектуванням як видом професійної діяльності педагога необхідно розуміти розробку ним відповідного проекту технологій навчання – дидактичного опису педагогічної системи, реалізація якої передбачається в рамках навчального процесу. Конструктивна діяльність викладача пов'язана з відбором, композицією, розробкою навчального матеріалу, тобто із створенням матеріальної основи для здійснення розробленого проекту на практиці” [6, с. 45].

І. Колеснікова, М. Горчакова-Сибірська також підрозділяють види педагогічного проектування залежно від змісту об'єктів проектування: *соціально-педагогічне* (зміна соціальних умов та розв'язання соціальних проблем педагогічними засобами); *освітнє* (формування державних вимог до освіти, проектування якості освіти, створення інститутів освіти, створення освітніх стандартів); *психолого-педагогічне* (перетворення мети навчання та виховання, створення і модифікація способів навчання та виховання, перетворення системи педагогічного спілкування), які в свою чергу підрозділяються на чотири рівні представлення результатів (концептуальний, змістовий, технологічний, процесуальний) [16, с. 35-38].

При такому підході знову завуальовується сутність певних педагогічних понять, як педагогічних систем та динаміка взаємозв'язків між ними. На наш погляд досить штучним є виділення у даній типізації різновиду "психолого-педагогічне проектування" так як проектування будь-якої педагогічної системи буде збідненим без використання результатів психологічних досліджень.

Спостерігаються також нечіткість характеристики часової діади – "попереднє" та "майбутнє", віднесення проектування до попереднього, або до майбутнього творення, що не може не призвести до логічних суперечностей.

Крім того зустрічаються різноманітні авторські підходи трактування характеристик відношень між поняттями "психолого-педагогічне проектування" та "педагогічна технологія", що при взаємній багатозначності вказаних понять часто викликає відповідні різночитання.

Для подолання вказаних суперечностей на основі аналізу різноманітних підходів до поняття “освіта” (В. П. Андрущенко, С. У. Гончаренко, В. Г. Кремень, В. І. Луговий, О. Я. Савченко, Закон України “Про Вищу Освіту” та ін.) нами побудована модель поняття “освітньо-виховна система”, яка дозволяє виділити об’єкти проектування за ознаками необхідного існування освіти та системності. Вона складається із семи компонентів (суб’єкти навчання і виховання, навчальні заклади, управління освітою, педагогічна наука, методологія освіти, державні стандарти, педагогічні технології), кожний з яких є необхідною умовою забезпечення якісної освіти. Розгляд цього поняття буде розкритий у наступних параграфах.

Педагогічне проектування може бути чотирьох типів:

а) вибір певної множини об’єктів із заданої (наприклад, при розробленні змісту навчальних предметів та їх структуруванні, коли на основі певної науки або системи наук здійснюється необхідний вибір навчального матеріалу);

б) доповнення певної системи новітніми компонентами та системою взаємозв’язків з наявністю елементів відкриття;

в) поглинання певної системи іншою системою із більш стійкою структурою.

г) створення принципово нової системи.

Широко вживане у педагогічній науці поняття “навчальне моделювання” поєднує проектування всі чотирьох видів.

Запропоноване означення відрізняється від інших, розглянутих у педагогічній теорії тим, що кінцевий результат (об’єкт проектування) описується “мовою систем”. Таке застосування системного підходу дозволяє

надавати майбутньому творенню чіткої ієрархічності, структурованості, взаємозумовленості різноманітних складових кінцевого педагогічного продукту.

Процес створення різноманітних педагогічних систем у педагогічній літературі описується по-різному.

Чимало дослідників – В. Беспалько, Г. Архангельський, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, Л. Вікторова – запропонували графічні моделі педагогічних систем, які ілюструють взаємодію суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу з метою досягнення певного результату.

За всієї прогресивності запропонованого методологічного підходу вони мають певну невідповідність інтегративно-синергетичним вимогам:

а) площинне зображення суб'єктів та об'єктів навчального процесу щоразу створюють закриті системи, які практично не підлягають доповненню;

б) суб'єкти навчального процесу при цьому губляться у множині об'єктів, що розглядаються;

в) усі вони будувались на основі певного системотвірного фактора, що обмежувало можливість цієї педагогічної системи проілюструвати множинність підходів.

Ми пропонуємо просторову модель особистісно орієнтованої технології навчання і виховання (рис. 1 а), де S_i , S_j – суб'єкти навчально-виховного процесу; $M_1... M_n$ – прообрази фундаментальних чинників особистісно орієнтованого навчання і виховання; p_1, \dots, p_n – ілюструють спільну діяльність суб'єктів навчання і виховання щодо їх реалізації. Нижня частина (б) розшифровує значення площини С).

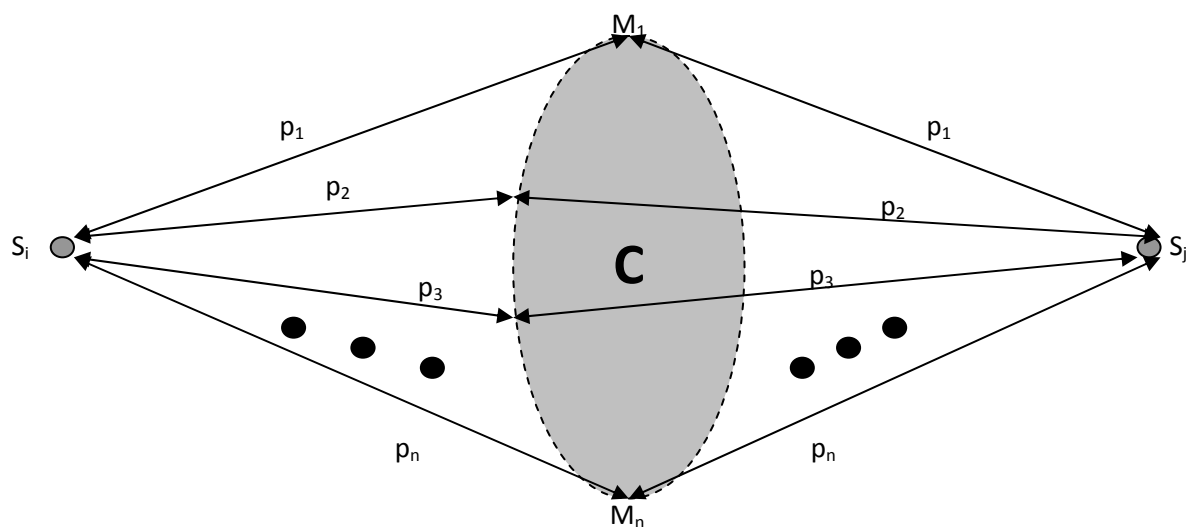

Ця модель відображає рівні різномножинної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу (викладач – студент; викладач – група (потік) студентів; викладачі – студенти) та динаміку взаємозв'язків між різноманітними компонентами методичної системи, без обґрунтованого проектування яких ефективна технологія неможлива.

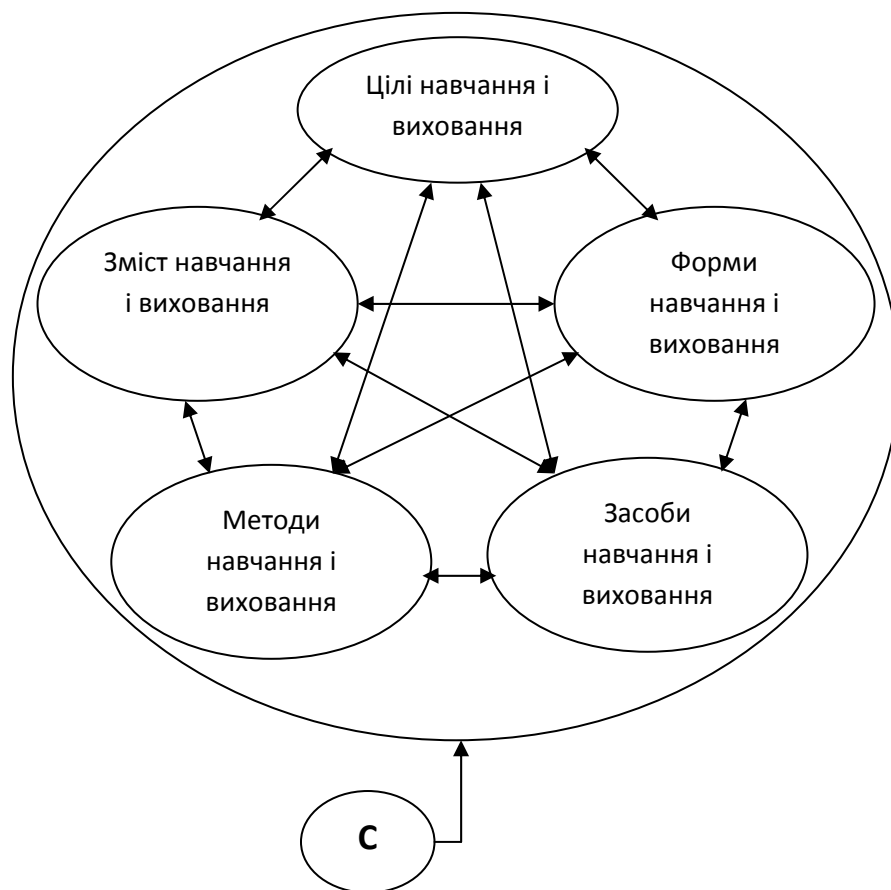
Те, що у площині С (*рис. 1 а*) не вказані ці компоненти, а розшифровуються лише у *рис. 1 б*, створює можливість різноманітної інтерпретації цих взаємозв'язків аж до взаємопроникнення.

Просторові моделі, як інтерпретації певних педагогічних явищ, загалом належать до найпродуктивніших. Вихід за межі площинного мислення дає змогу повніше проілюструвати систему об'єктів дослідження та взаємозв'язків між ними. Відомі спроби побудови просторових моделей управлінської діяльності (В. Бондар), золотого перерізу змісту навчальної діяльності (Е. Лузік), методів навчання (В. Паламарчук, В. Паламарчук) збагатили педагогічну науку суттєвими здобутками.

Запропонована модель відповідає принципам синергетики у здійсненні системного підходу: акцентування уваги на процесах руху, системи, структурних переходів, враховує сутність внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків педагогічної системи, створює можливості для доповнення її різноманітними підсистемами [23, с. 8].

a)

б)

Рис. 1

Перевага такої просторової моделі полягає не тільки у виокремленні суб'єктів навчання, підкресленні їх активної взаємодії, а й у можливості синтезу різноманітних педагогічних напрямів реформування освіти, зокрема реалізації особистісно орієнтованого підходу.

У моделі зображені виділені різними дослідниками особистісно орієнтованого підходу навчально-виховного процесу його визначальні чинники:

1) суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників навчально-виховного процесу;

2) реалізація методологічного (M₁), логічного (M₂), змістового (M₃), процесуального (M₄), мотиваційного (M₅), компоненту створення умов для саморозвитку (M₆), самовиховання (M₇), самонавчання, самоорганізації (M₈), самодетермінація (M₉), забезпечення реалізації аксіологічного (M₁₀) – загальнолюдських цінностей (гуманізм, патріотизм, цінності рідної культури та інших культур), розвитку сутнісних якостей мислення (M₁₁), креативність, системність, рефлексійність тощо, дотримання психолого-гігієнічних вимог до організації праці (M_n) тощо.

Окремі напрями можуть належати до певного класу (їх можна виділити однаковим кольором). Тоді модель може перетворитися у веселку. Вони можуть набувати певного рівня конкретизації.

Простір, у якому розміщується модель, є інформаційним та культуротворчим (за В. Андрущенком, М. Михальченком).

Наведена модель має універсальний характер і дає змогу здійснити локалізацію всіх ВНЗ, наприклад, педагогічних.

Однією з найважливіших особливостей цієї моделі як педагогічної системи є те, що вона включає у вигляді підсистем різноманітні підходи до тлумачення поняття “педагогічна технологія”. Скажімо, вона відображає суттєві риси означення педагогічної технології П. Мітчела: “...галузь дослідження і практики в межах системи освіти, яка має зв’язок з усіма сторонами організації педагогічних систем для досягнення специфічних та потенційно відтворюваних педагогічних результатів” [8, с. 71].

Це стосується й визначення педагогічної технології, прийнятого ЮНЕСКО: “...системний метод проектування, застосування й оцінювання всього процесу навчання і засвоєння знань, врахування людських і технічних ресурсів, взаємодії між ними для досягнення найефективніших форм освіти” [8, с. 72].

Модель містить і різноманітні процесуальні підходи до визначення освітніх технологій, наприклад Т. Шамової “Освітня технологія – це система (процесна) спільної діяльності учнів та вчителя з проектування (тлумачення) організації, орієнтування і корекції освітнього процесу з метою досягнення конкретного результату при забезпеченні комфортних умов його учасникам” [23, с. 190].

Основною перевагою цієї моделі є те, що вона створює можливість проектувати всі її компоненти у взаємодії.

Аналіз психолого-педагогічного проектування як діалектичної єдності процесу і результату (певної педагогічної системи) дав можливість досліджувати всі підсистеми моделі також у двох відповідних аспектах – процесуальному та результативному.

Література

Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – Київ : Знання України, 2002. – 578 с.

Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – Москва : Педагогика, 1989. – 192 с.

Бех І. Д. Виховання особистості : Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади : навч.-метод. посібник / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 344 с.

Бондар В. І. Модульно – рейтингова технологія навчання навчальної дисципліни (на матеріалі дидактики) / В. І. Бондар. – Київ, 1999. – С. 48.

Викторова Л. Г. О педагогических системах / Л. Г. Викторова. – Красноярск. 1989. – 101 с.

Виленский В. Я. Технологии профессионально – ориентированного обучения в высшей школе: учеб. пособие / В. Я. Виленский, П. И. Образцов, А. И. Уман ; под ред. В. А. Сластенина. – Москва : Педагогическое общество России, 2004. – 192 с.

Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України, головний ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008 – 1040 с.

Євтух М. За педагогічною технологією (До питання про нові методичні підходи при проектуванні навчальних занять у вищій школі) / М. Євтух, О. Сердюк // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 71–81.

Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навчальний посібник [для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів] / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.

Киричук В. О. Технологія психолого-педагогічного проектування особистісного розвитку учня ПТНЗ: психолого-педагогічна діагностика, аналіз, моделювання, програмування корекційно-

виховного процесу / В. О. Киричук, І. М. Гапоненко. – Харків : Прапор, 2002 – 200 с.

Кремень В. Г. Освіта в Україні. – № 47, 12 жовтня 2001 р. – С. 4–6.

Левина М. М. Технологии профессионального педагогического образования / М. М. Левина. – Москва : Академия, 2001. – 272 с.

Левшин М. Интегративно-синергетична модель проектування особистісно-орієнтованих технологій навчання і виховання / М. Левшин // Вища освіта України. – № 1. – 2004. – С. 36–40.

Лутай В. С. Основной вопрос философии. Синергетический вопрос / В. С. Лутай. – Київ : Издатель ПАРАПАН, 2004. – 156 с.

Освітні технології: навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К, 2001. – 256 с.

Педагогическое проектирование : учеб. пособие [для высш. учеб. заведений] / И. А. Колесникова, М. П. Горчакова – Сибирская ; под ред. И. А. Колесниковой. – Москва : Издательский центр “Академия”, 2005. – 288 с.

Педагогічні технології : монографія / за ред. С. О. Сисоевої. – Київ : Віпол, 2001. – 502 с.

Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Ілліон, 2005. – 272 с.

Психологічний довідник учителя : в 4 кн. / С. Максименко (заг.ред.), В. Андрієвська (упоряд.). – Київ : Главник, 2005. – (Психологічний інструментарій). Кн. 3: П-Р. – 96 с.

Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко. – Київ : Абрис, 1997. – 416с.

Селевко Г. К. Альтернативные педагогические технологии / Г. К. Селевко. – Москва : НИИ школьных технологий, 2005. – 224 с.

Семиченко В. А. Моделювання структури педагогічної діяльності / В. А. Семиченко. – Ялта, 2000. – 75 с.

Шамова Т. И. Управление образовательными системами / Т. И. Шамова, П. И. Третьяков, М. П. Капустин. – Москва : Владос, 2001. – 320 с.

Шевцов А. Г. Моделюємо педагогічний процес / А. Г. Шевцов // Освіта. – 2003. – 2-9 квітня. – С. 8.

(Особтісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 20-31.)

Скільки років початковій інформатиці?

Реалії інформаційного суспільства спричинили докорінну перебудову системи навчання на всіх рівнях освіти. Найбільш революційним з них було введення в загальноосвітню школу нового навчального предмета "Основи інформатики та електронно-обчислювальної техніки" (у нинішньому році виповнюється 25 років з дня його впровадження), доведення можливості і необхідності проектування зазначених педагогічних інновацій на різні ступені навчання. Важливим, і певною мірою драматичним, у цьому контексті, є напрямок впровадження інформаційних технологій у початкову освіту, генеза якого висвітлюється не завжди коректно.

Хоча, проблемі виявлення історичних тенденцій, що передбачено Інструкцією ВАК України, приділялась увага майже в багатьох дисертаційних дослідженнях, присвяченому інформатизації системи початкової освіти, навіть неозброєним оком можна бачити певну заангажованість, в кращому випадку – "близькозорість" певних авторів, небажання помітити кращі здобутки вітчизняної та зарубіжної науки на визначеному напрямі.

На наш погляд є неприпустимим, коли у дисертаціях, присвячених формуванню інформаційної культури учнів та майбутнього вчителя початкових класів, зовсім не згадується досвід російських дослідників, дослідження яких суттєво випереджають вітчизняні, не зовсім точно, або упереджено, частково аналізуються наявні вітчизняні дослідження, принижується пріоритетність окремих із них.

Сьогодні вираз: "Інформатика в початкових класах", словосполучення "учень початкових класів і комп'ютер" практично не дивують нікого. Можливо, дехто ставиться до

цього упереджено, дехто скептично, однак здивованих вже не знайдеш.

У ювілейний рік хотілося б висвітлити етапи становлення інформатизації початкової школи та відповідної підготовки вчителя початкових класів.

Умовно тут можна виділити три етапи.

I етап (1985-1995 рр.) – наївно-романтичний, з елементами педагогічного волюнтаризму.

Після появи перших комп'ютерів у загальноосвітніх навчальних закладах (пілотний варіант), зважаючи на очевидні їх дидактичні переваги як засобу навчання, неспокійні педагогічні душі намагалися випробувати їх у початковій школі, незважаючи на практично відсутнє програмне забезпечення (окрім ігрових програм – “стріляло”, “проділок” і т.п. нічого не було).

Специфікою даного етапу було те, що основною “ударною силою” впровадження комп'ютерів у початкову школу були інженери-програмісти, залучені до освітньої діяльності внаслідок дефіциту відповідних вчителів, які були абсолютно не знайомими з специфікою роботи в початковій школі.

Автора даних рядків, на той час – практично в примусовому порядку, зобов'язали досліджувати тему “Доцільність і можливість використання електронно-обчислювальної техніки у початковій школі”.

Ентузіастів в Україні тоді було чимало, практично кожний, хто мав доступ до комп'ютерної техніки, вбачав за необхідне перевірити ефективність її використання в початковій школі.

Дослідження, яке проводилося у відділі початкового навчання НДІ педагогіки України базувалося на двох

експериментальних закладах: СШ № 117 та СШ № 112 м. Києва.

Першими його результатами були пакети прикладних комп'ютерних програм "Обчислювач" та "Математичний задачник" (розроблено у контексті дисертаційного дослідження Р. Ріжняка), та "Програма з початкової інформатики для 1-4 класів", опублікована в газеті "Радянська освіта" від 6 червня 1992 р. Програма виявилася першою ластівкою в освітньому просторі України, її основним завданням було здійснювати формування початків інформаційної культури.

На основі експериментального навчання в ній було виділено такі основні змістові напрями пропедевтичного навчання інформатики: розвиток алгоритмічного мислення молодших школярів; формування уявлень про будову ЕОМ та принципи її роботи; вироблення елементарних навичок роботи з комп'ютером; формування уявлень про комп'ютерну програму; ознайомлення з окремими операціями мови "Бейсік"; складання найпростіших програм. Вона була доопрацьована і вперше опублікована в українському фаховому виданні. (До вивчення інформатики в 1-4 класах // Початкова школа. – 1994. – № 8. – С. 19-24). Це спричинило з одного боку активне обговорення, а з іншого – масове залучення цілих областей, наприклад Закарпатської області, до її реалізації.

Однак, програма і концепція були розроблені для застарілої вже на той час комп'ютерної техніки (КУВТ "Ямаха-1,2"). У зв'язку з цим існували певні обмеження можливостей.

Зазначимо, що на теренах української освітньої ниви було чимало спроб практичного застосування

персональних комп'ютерів, однак відлік розпочинається саме з цього, першого узагальнення.

Особливо помітними були також експериментальні напрацювання В. Куликової та В. Долини, під керівництвом якого був розроблений графічний редактор "ART" та клавіатурний тренажер для молодших школярів.

Дослідження в Росії ґрунтувались навколо програмно-педагогічної системи "Роботландія" (Ю. Первін), концептуальних засадах впровадження інформатики у початкову школу (С. Бешенков), які також сформулювали певні програмні орієнтири, опубліковані в журналі "Информатика и образование".

Незважаючи на певну наївність розробки змісту курсу "Інформатики в початковій школі" на даному етапі було достатньо відпрацьовано підходи до створення навчальних комп'ютерних програм для початкової школи, зокрема з математики, які не втратили своєї актуальності і на сьогодні.

Проведене дослідження спонукало також і до розробки шляхів і напрямків комп'ютерної пропедевтики у 1-4 класах, які були реалізовані у дидактико-методичному комплексі для початкової школи.

Ознайомлення вчителів початкових класів із відповідними інноваціями відображувались, як правило в процесі підвищення їх кваліфікації.

У вітчизняній теорії та практиці того часу відбулися дві суттєві події, які мали методично спрямовану роль проектування відповідних систем навчання.

Важливим, системоутворюючим компонентом був розроблений провідними вченими держави С. Гришою, М. Жалдаком, В. Биковим, О. Павловим та ін. "Проект

концепції наскрізного змісту інформатики в загальноосвітній школі". На превеликий жаль, з різних причин концепція не набула впровадження, відійшла в забуття, хоча за багатьма показниками випереджувала дослідження, наприклад, російські та є актуальною і сьогодні.

Іншими системними дослідженнями можна вважати роботи М. Жалдака з обґрунтування поняття "інформаційна культура вчителя", які послужили напрямними для багатьох наступних педагогічних розвідок.

II етап (1995-2000 рр.) – наукового проектування курсу інформатики для початкової школи. Він характеризувався спробами системного, науково-обґрунтованого проектування курсу інформатики для 1-4 класів.

Даний етап проходив на значному дискусійному тлі. Дискусії відбувалися здебільшого в двох напрямках:

– Чи треба використовувати комп'ютер у початкових класах у зв'язку із загрозою для здоров'я дітей?

– Чи можливо взагалі говорити про початковий курс інформатики?

Вичерпну відповідь, на наш погляд, дали дослідження вчених Українського науково-гігієнічного центру МОЗ України, які дали відповідь на запитання, скільки часу та за яких умов можуть працювати за комп'ютером молодші школярі.

Відповіді на друге питання відзначились ще більш жорсткими дискусіями.

На наш погляд, ці дискусії зумовлювались нерозуміннями таких окремих наукових позицій:

– у початковій школі навчання всіх предметів є пропедевтичне;

– пропедевтичний курс базується на певних законах і закономірностях, він повинен відображати основні поняття і методи базової науки (навчального предмету, навчальної дисципліни);

– інформатика є наскрізним, універсальним курсом, який має загальнокультурне значення, його вивчення має певні сенситивні періоди.

Як позитив слід відзначити заснування у 1998 р. фахового видання “Комп’ютер у школі та сім’ї”. З перших номерів у ньому розпочалось концентроване висвітлення передового педагогічного досвіду з окресленої проблеми (Н. Литвиненко, В. Скіданов, Ю. Сульдін, Т. Проценко та багато інших).

Разом з цим, необхідно відзначити тиражування окремими авторами практично ідентичних програм, які не були по своїй суті оригінальними, обмеженість цільових завдань та явний ухил навчання у бік тільки формування комп’ютерної грамотності.

Даний етап характеризується розробкою російськими дослідниками програмно-педагогічних засобів з узгодженим інтерфейсом (КИД / Малюк, Вундеркінд та ін.), які в комунікативному плані були досконалішими за попередні аналоги, але в змістовому плані вони були здебільшого ілюстративними.

На наш погляд ключовим у вирішення цих проблем були роботи, в яких здійснена спроба окреслити наукові засади проектування пропедевтичного курсу інформатики в початковій школі (Левшин М. М. До питання конструювання змісту навчальних предметів

/ М. М. Левшин // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2 (11).
– С. 80–86).

Разом з цим, ретроспективний системний аналіз використання інформаційних технологій дозволив виокремити такі основні напрями:

– системний з використанням теорії побудови змісту навчальних предметів – відбір відповідної системи уявлень, додержання вимог особистісно-орієнтованого підходу, гуманізації та гуманітаризації освіти, виявлення основних інваріантів навчальної діяльності, які треба перенести в наступні ланки навчання, врахування вікових можливостей учнів;

– користувацький – формування елементарних комп'ютерних навичок та використання найтипівіших технологій оперування всілякими видами інформації з різних навчальних предметів;

– прикладний – системна реалізація завдань певних навчальних предметів (дизайн технології, навчання читання, малювання, музики тощо за допомогою комп'ютера);

– культурологічний – розвиток загальної культури і культури мислення учнів (Левшин М. М. Тенденції розвитку змісту інформатики в 1-4-х класах / М. М. Левшин // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4 (29). – С. 95-104).

За цими напрямками криються імена сотень вчителів-подвижників (Н. Володіна-Панченко, Т. Волобуєва, Л. Чабанова, О. Чайковська, Л. Чебан та багатьох-багатьох інших).

На даному етапі система початкової освіти Росії явно почала випереджувати у реалізації вказаного напрямку українську (впроваджувати варіанти курсів інформатики, навіть безмашинні). Російська федерація впевнено

демонструвала “рух на випередження”. У методичному листі Міністерства освіти РФ (1998 р.) визначено спрямування варіативної частини навчального плану на пропедевтичний курс інформатики (1-6 кл.). Незважаючи на те, що пізніше цей факт було оцінено як передчасний (оскільки забезпеченість технікою початкової школи на той час була вкрай недостатньою), він неоцінено вплинув на розвиток початкової інформатики, стимулював пошукову діяльність вчителів початкових класів, випуск додатку “Інформатика в початкових класах” до журналу “Информатика и образование”, впровадження наявних інноваційних розробок, як то: Первин Ю. А. Информационная культура I–IV классы. – М. : Дрофа, 1997; Горячев А. В. и др. Информатика в играх и задачах: учебник-тетрадь. I–IV классы. – М. : Баллас Лтд., 1997 тощо.)

III етап (з 2000 р. по даний час) масового впровадження предмету “Інформатика” в початковій школі. На цей час в Україні було розроблено значну кількість авторських підходів до методичної системи впровадження інформатики в 1-4 класи. Автором цих рядків розроблено, багаторічно експериментально апробована та детально описано в науково-педагогічній літературі відповідний дидактико-методичний комплекс для початкової школи.

Скресанню криги значною мірою послугував Наказ № 96 Міністерства освіти і науки України від 28.02.2001 року, в якому актуалізована можливість використання години варіативної частини навчального плану для реалізації пропедевтичного курсу “Інформатика”. Це пов’язано із принциповою та прогресивною позицією В. Огнев’юка та П. Полянського.

Значним проривом у змістовній та методичній реалізації початкового курсу інформатики послуговували видання і експериментальна апробація пропедевтичного курсу “Сходи́нки до інформатики” (С. Колесніков, Г. Ломаковська, Ф. Ривкінд, Й. Ривкінд, О. Хобяков, М. Ларін). Дані експерименту свідчать про його позитивний вплив не тільки на учнів, їхню поведінку, але й позитивний вплив на вчителів, який полягав у залученні їх до пошуку новаторських форм та методів роботи, спонукав до самоосвіти.

На даний час в Росії продовжується апробація пропедевтичного курсу інформатики, він підтримується низкою авторських експериментальних програм (О. Горячева, Н. Матвєєвої, А. Семенова та ін.). Автори відзначають наявність умов для переходу до повноцінного пропедевтичного курсу. Цілями навчання інформатики в початковій школі є формування первинних уявлень про властивості інформації, способах роботи з нею, зокрема з використанням комп'ютерів.

Завданнями навчання інформатики в початковій школі тут є:

- ознайомити учнів з основними властивостями інформації, навчити їх прийомам організації інформації і планування діяльності, зокрема навчальної, в процесі виконання поставлених завдань;

- сформувати в учнів первинні уявлення про комп'ютери і сучасні інформаційні та комунікаційні технології;

- сформувати в учнів уявлення про сучасне інформаційне суспільство, інформаційну безпеку особистості і держави.

Даний етап характеризується особливою увагою до підготовки майбутніх вчителів початкових класів та зміною цільових завдань і змісту розбудови інформатики для 1-4 класів. Відбувся чіткий, обґрунтований перехід від формування комп'ютерної грамотності до інформаційної культури особистості.

Слід відзначити, що підготовка вчителя початкових класів базувалася на наявних програмах для початкової школи.

Були захищені дисертації безпосередньо чи опосередковано впливаючі з вказаної проблематики (О. Суховірський, О. Муковіз, Р. Моцик, О. Кравчук, О. Шиман).

Зауважимо, що окремі з них є занадто прив'язані до курсу "Нові інформаційні технології". Сьогодні, коли в циклі професійно-педагогічної підготовки виділяється, в середньому, 5 кредитів для оволодіння даними курсом, акцент досліджень повинен зміщуватися на інші людинотворчі компоненти особистості, майбутнього вчителя.

У 2003 р. нами було опубліковано серію статей у яких розкрито особисте бачення підготовки майбутнього вчителя початкових класів (Левшин М. М. Педагогічна сутність поняття "Інформаційна культура особистості" / М. М. Левшин // Вища освіта України. – 2002. – № 3 (5). – С. 67-74; Левшин М. М. Студент – вчитель – малюк – комп'ютер. Змістові особливості спецкурсу "Інформаційна культура" для педагогічних факультетів / М. М. Левшин // Освіта. – 2003. – 28 березня-2 квітня. – С. 11. та ін.).

Після вивчення спецкурсу студенти повинні виявляти глибокі знання з тем: "Теоретико-методичні основи поняття

“інформаційна культура”; “Системний аналіз у педагогіці та окремих методиках”; “Семіотичний компонент інформаційної культури”; “Інформаційне збагачення педагогіки”; “Психолого-педагогічне проектування змісту навчальних предметів”; “Загальна характеристика методичної системи формування початків інформаційної культури учнів 1-4 класів”; “Підручник з інформатики для 1-4 класів”; “Методика формування початків системного мислення в учнів 1-4 класів”; “Формування алгоритмічної культури молодших школярів”; “Методика формування уявлень інформатики в учнів 1-4 класів”; “Інформаційні технології в початковому курсі інформатики”; “Інтернет у початкових класах”; “Методика формування початків комп’ютерної грамотності молодших школярів”; “Особливості уроку інформатики в 1-4 класах”.

У процесі вивчення спецкурсу майбутні вчителі повинні оволодіти такими вміннями: проектувати уроки інформатики у початковій школі та методику їх проведення; аналізувати різноманітні підходи впровадження інформатики в 1-4 класах; самостійно конструювати алгоритми доцільного керування ППС; здійснювати аналіз програм і підручників з інформатики.

Цей період характеризується появою значного числа мультимедійних комп’ютерних програм для учнів 1-4 класів, розроблених різними приватними установами.

Вище викладене дозволяє здійснити певні узагальнення.

Як і все нове, інформатика різнобічно торувала шлях до початкової школи, суперечливо, але “йшла вперед”.

В Україні створені певні передумови для запровадження пропедевтичного курсу інформатики в

початкових класах, підтвержені значною експериментальною роботою початкових класах.

Вищі навчальні заклади України, які готують вчителів початкових класів, спрямовані на врахування вказаних аспектів у їх професійній підготовці. Про це свідчить устремління значного числа вищих навчальних закладів надавати випускникам кваліфікацію “Вчитель інформатики початкових класів”, поєднувати спеціальності “Вчитель початкових класів та інформатики”.

Розробка електронних засобів навчального призначення здійснюється певною мірою стихійно, однак є досить добротні взірці.

Але основним є висновок, який впливає з філософії людиноцентризму та гуманізму (В. Кремень). На першому місці повинні бути суб'єкти учіння, їх творчий розвиток, комфортність навчання, дотримання санітарно-гігієнічних вимог. У зв'язку з цим необхідно посилити педагогічний контроль за дотриманням санітарних норм перебування дітей за комп'ютером, за нашими даними у сім'ї вони перевищуються в десятки разів, максимально враховувати людинотворчий аспект інформаційної культури учня, вчителя, фахівця. А це можливо лише шляхом поєднання зусиль педагогічної громади та батьків.

(Освіта. – 2010. – № 19-20. – С. 6-7)

Не схожий на інші

Впровадження навчального предмету “Інформатика” в початкових класах значною мірою відбулося завдяки інноваційній неперервній науково-педагогічній позиції редакції журналу “Початкова школа”, яка, незважаючи на значний супротив багатьох, завжди надавала місце статтям відповідного змісту.

У 2015-16 навчальному році вперше за всю історію незалежної України вчителям четвертого класу була надана можливість обирати підручники із кількох можливих варіантів, затверджених Міністерством освіти і науки України. На цей вибір значним чином впливала міра ознайомлення учителя із специфікою роботи початкової школи.

Ще з восьмидесятих-дев'яностих років нашою принциповою позицією було те, що викладати інформатику повинен класовод [2-4]. Ми вважали і вважаємо, що вчитель, який не має базової підготовки з методики викладання в початкових класах не може повноцінно здійснювати навчання з даного предмету.

Втім і на сьогодні в школах України значне число вчителів, які працюють з молодшими школярами є за спеціальністю лише інформатиками.

Зазначимо, що більшість з них є талановитими педагогами, однак специфіка є специфікою і тому досить часто навіть у підручниках та методичних тлумаченнях на програмному рівні зустрічаються ряд суперечностей: програма з інформатики для початкової школи робить дитину додатком до комп'ютера, підручники перенасичені теоретичним матеріалом, недоступним і непотрібним для

даної вікової групи, абсолютно не використовується розвивальний та міждисциплінарний потенціал інформатики. До змісту предмету включені питання та завдання, виконати які неможливо в межах чинних санітарно-гігієнічних вимог. Це і розробка презентацій, набір трьох абзаців тексту тощо. Батьки стогнуть, жаліючи своїх перевантажених дітей (<http://life.pravda.com.ua/society/2014/06/26/173286/>).

Все це засвідчує технократичну спрямованість курсу, відсутність інформаційно-розвивальної складової та значне теоретизування, яке здійснюється у чинних підручниках майже на рівні учнів старших класів, та породжує формалізм засвоєння! Вдумаємось лише у визначення, запропоноване в одному з підручників для другокласників: *“Послідовність команд, що дає змогу розв’язати певну задачу, називається алгоритмом”*. У ньому використовуються терміни *“послідовність”*, *“команда”*, *“задача”*, якими діти володіють лише на інтуїтивному рівні. Непосильно їм зрозуміти таку словесну конструкцію. Вони її можуть лише запам’ятати, а це чистий формалізм, що спричиняє перевантаження навчання. Та і терміну алгоритм не повинно бути. Є доступні замітники, використання яких буде виправданим з методичної точки зору.

При такій реалізації навчального предмету інформатика є реальна загроза вилучення його із інваріантної складової навчального плану взагалі. Зазначимо при цьому, що операційна складова, скажімо керування комп’ютером, не викликає у дітей труднощів.

Постає одвічне питання: що робити? Відповідь є. Позбутися зазначених суперечностей можливо за допомогою використання задачного підходу

(представлення навчального матеріалу у вигляді пізнавально-розвивальних завдань, та його поступового узагальнення у процесі їх розв'язання); здійснення опори на міждисциплінарну сутність понять інформатики “інформація”, “алгоритм” та відповідних способів діяльності (структурування, моделювання, системний аналіз); використання структури навчального матеріалу, яка забезпечить повторення основних змістових елементів на кожному уроці з наростаючим рівнем складності (при одноденному тижневому навантаженні це є досить суттєвим). Зазначені підходи реалізовані у підручнику з інформатики для четвертого класу (автори М. М. Левшин, Є. О. Лодатко, В. В. Комишин) [1].

Матеріал у ньому спрямований на залучення учнів до різних видів інформаційної діяльності, серед якої користування комп'ютером є одним з її напрямів. Тому в ньому значна увага приділяється розв'язуванню інформаційних задач, що відповідають змісту програми і мають пізнавальну та розвивальну спрямованість. Їх джерелом слугують різні царини людського життя та зміст предметів навчального плану.

На противагу традиційному тематичному розташуванню, у підручнику за основу прийнято систематичне повторення, розгортання усіх змістових елементів програми, від заняття до заняття з поступовим наростанням складності. У зв'язку з цим уроки мають схожі частини, зміст яких розвивається спірально. Вони розпочинається відповідним значком орієнтації, а номери позначені однаковим кольором.

Перша частина кожного уроку присвячена знаковій діяльності, яка є основою спілкування дітей з комп'ютером, оперуванню зафіксованими у знаках певними командами.

Для цього використовуються знакові системи навколишньої дійсності, мови, математики, музики, трудового навчання, образотворчого мистецтва, художньої праці, фізичного виховання, діти вчаться розрізняти знаки та їхнє значення, зокрема, об'єкти та імена об'єктів; поступово опановуючи уявленнями про засоби вираження понять у різних галузях знань, вміннями самостійно створювати певні знаки, інтерпретувати значення запропонованих знаків. Особливу роль у підручнику відіграє *стрілка*, яка вказує не лише напрямок, а є й допомагає унаочнити різноманітні взаємозв'язки між об'єктами, не лише візуально спостережувані, а й логічні (різні відношення, що є особливо важливим для інформатики). Завдання на знакову діяльність у кожному уроці позначені першим номером та оранжевим кольором. Наведемо приклади таких завдань .

1. На одяг вишиваються спеціальні ярлики, на яких вказуються допустимі режими прання, прасування, зберігання речей тощо. Знаки, подані нижче, повідомляють про режими прання. Наприклад, перший з них вказує, що річ можна прати. Спробуйте пояснити, про що повідомляють інші знаки (рис. 1).

Рис. 1

1. Що позначають зображені значки (рис. 2)?

Рис. 2

1. На виході з метро встановлюють інформаційні вивіски для пасажирів. Спробуйте пояснити, яку інформацію може отримати пасажир за допомогою знаків, зображених на малюнку нижче:

Рис. 3

Друга частина уроку призначена забезпечити формування алгоритмічної культури учнів, проявами якої є усвідомлення ними деяких властивостей алгоритмів та принципів їхнього виконання, а також уміння планувати дії, виконувати, змінювати, конструювати алгоритми різної структури, знаходити помилки в них. Ці завдання на кожному уроці йдуть під номерами 2, 3 і позначені синім кольором.

2. Побудувати на папері у клітинку фігуру за шифром:

→3↗1↑3↖1←3↙1↓3↘1.

2. Розглянути схему київського метрополітену (з метою економії схему з підручника не переносимо). На ній позначено три гілки – червону, синю і зелену, а також три станції переходу (позначені з'єднаними кружечками). Описати дії пасажира, якому потрібно дістатися зі станції “Бориспільська”

до станції "Теремки", зі станції "Дарниця" до станції "Палац Україна", зі станції "Дорогожичі" до станції "Олімпійська".

2. З міста Київ до міста Тернопіль можна їхати різними маршрутами – через Вінницю, або Рівне. Що в схемі позначено стрілками та фігурами □, ◇, □.

Які маршрути з Києва до Тернополя показано на схемі (рис. 4)? Який маршрут коротший?

Такі схеми ілюструють розгалуження при виконанні дій. Якщо виконання дії передбачає кілька варіантів, то такі схеми зображають алгоритми з розгалуженням.

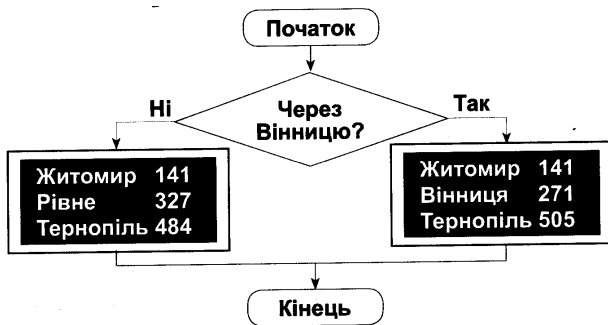

Рис. 4

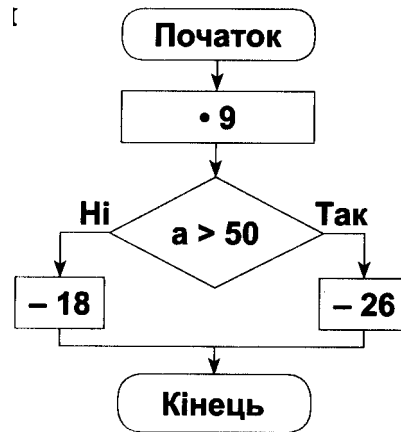

Рис. 5

Після цього виконуються обчислення за блок-схемами з розгалуженням, наприклад рис. 5.

Типовими вправами на конструювання алгоритмів є такі:

1. Склади шифр, за яким можна виконати малюнок, розпочинаючи з позначеної точки (рис. 6).

3. Усім дівчаткам треба роздати по одній троянді так, щоб до кожної з них підійти тільки один раз. Знайти три різних шляхи (рис. 7).

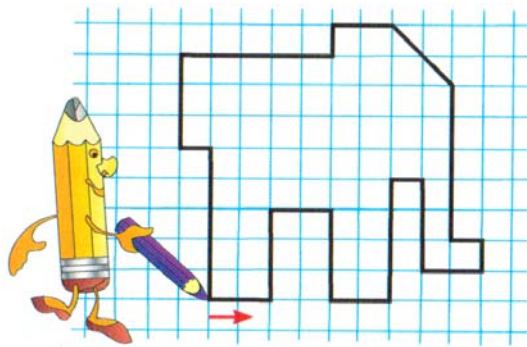

Рис. 6

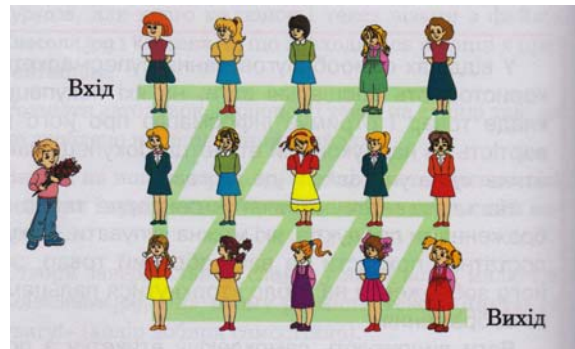

Рис. 7

Варіанти завдань відображають всі види алгоритмічної діяльності. Найскладніші з них – на визначення алгоритмів розв’язання задач.

Третя частина уроку позначається усміхненим знаком запитання і має забезпечувати в учнів розвиток початків системного, модельного, логічного й критичного мислення (значимість яких спричинена розбудовою інформаційного суспільства), що необхідні для подальшого вивчення інформатики, інших навчальних предметів не лише у початковій школі, а впродовж всього життя. Значна увага приділяється формуванню в учнів поняття “зв’язок”, оскільки на знаходженні зв’язків ґрунтуються поняття “схема”, “структура”, “система”, “модель”, “інформаційна модель”, тощо.

Зважаючи на міждисциплінарну сутність названих видів мисленнєвої діяльності при роботі з інформацією, в завданнях широко використовується матеріал з математики, мови, образотворчого мистецтва та інших навчальних предметів. Це дозволяє інтегрувати їх зміст та закріплювати раніше вивчений матеріал. У підручнику завдання цієї частини позначені червоними номерами 4-7.

4. Навіщо на шоколадку розмічають на прямокутники? Чи можна було б її розмічати на однакові трикутники?

4. Пояснити прийнятий спосіб розміщення співаків у хорі.

4. Ялинкові прикраси зазвичай розкладають по коробках. Навіщо це роблять?

4. На малюнку (не подаємо з метою економії місця) дано схему зали Національного палацу мистецтв "Україна". Поясніть, для чого зала ділиться на партер і балкон? Для чого партер і балкон діляться на сектори, а місця нумерують?

6. Є дві задачі.

Задача 1. Першого дня художню виставку відвідали 112 осіб, а другого – у 4 рази більше. Учні четвертих класів становили $\frac{1}{8}$ усіх відвідувачів. Скільки четверокласників відвідало виставку?

Задача 2. На ярмарку у перший день продали 112 саджанців фруктових дерев, а до кінця тижня – у 4 рази більше. Відомо, що серед саджанців $\frac{1}{8}$ частину становили груші. Скільки саджанців груш було продано на ярмарку?

Яка з них розв'язується таким чином?:

1) $112 \cdot 4 = 448$;

2) $112 + 448 = 560$

3) $560 : 8 = 70$.

6. У таблицю внесено дані про учнів одного класу, які народилися в один і той же рік:

№	Прізвище, ім'я	Дата народження
1	Василь	2 липня
2	Лук'ян	7 жовтня
3	Вероніка	20 березня
4	Кирило	6 червня
5	Денис	19 липня
6	Любава	20 лютого
7	Максим	18 березня
8	Мар'яна	19 вересня
9	Антоніна	11 травня

За цими даними на малюнку (рис. 8) деякі пари дітей з'єднали стрілками "●→●", які показують, що з двох дітей той старший, від кого "виходить" стрілка. Доповни малюнок відсутніми позначеннями імен та стрілками, що вказують вікові зв'язки між дітьми цієї групи.

Рис. 8

4. На малюнку діти з'єднані стрілками (рис. 9), що треба розуміти так: той із двох дітей старший від кого проведена стрілка. Розглянь малюнок і поясни, що з нього відомо про вік дітей. Хто з дітей наймолодший і чому?

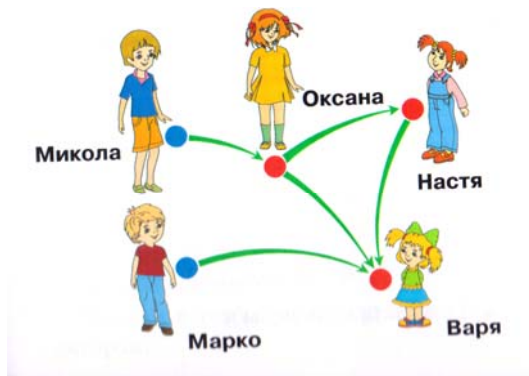

Рис. 9

Рис. 10

1. Діти з'єднані одинарними стрілками. Якщо стрілка подвійна, то це означає, що в парі обоє дітей мають однаковий зріст. Розглянь малюнок і поясни, що з нього можна дізнатись про зріст дітей. Назви, в якому порядку діти мають вишикуватися за зростом на заняттях фізкультури (рис. 10).

У моделювальних завданнях використовується також матеріал з рідної мови (звукобуквенне моделювання, моделювання речень); природознавства (складання плану місцевості); трудового навчання (створення моделей за певними алгоритмами); відтворення ритмів за моделями. Системно представлені завдання на здійснення модельних переходів, тобто від однієї форми представлення матеріалу до іншої, тощо. Важливою орієнтувальною основою слугують графічні моделі, приклад яких проілюстровано у наступному завданні.

6. Від причалу відплив теплохід зі швидкістю 40 км/год. Через три години вслід за ним вирушив прикордонний катер зі швидкістю 70 км/год. Через скільки годин катер наздожене теплохід? Чи можна розв'язуючи задачу, використати таку схему (рис. 11)?

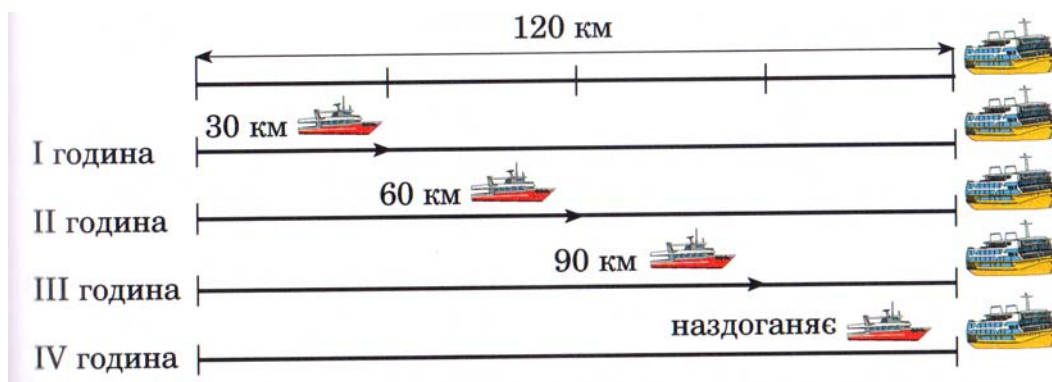

Рис. 11

Аналізована частина уроку включає і логічний матеріал. Розпочинається його вивчення з короткого пояснення (будуючи речення, вживають такі слова: "і", "або", "не", "якщо ..., то ...", "всі", "деякі" та інші. За допомогою них можна будувати правильні (істинні) чи неправильні (хибні) висловлення) та оцінки істинності висловлень за сюжетним малюнком.

7. Учні четвертого класу Роман і Сашко про малюнок (рис. 20) висловилися так:

Рис. 12

Сашко: Не всі тварини, зображені на малюнку, є звірами.
Лисиця і вовк не можуть поласувати кашею.
Якщо звір не зміг поснідати, то це був вовк.

Роман: Якщо каша у глечик у з'їдена, то це зробив журавель.
На малюнку зображені лисиця, вовк і журавель.

Які висловлення дітей є неправильними (хибними)? Чому?

На кожному наступному уроці учні оцінюють істинність та хибність висловлень за малюнками наборів фігур, формулюють з опорою на них істинні та хибні висловлення, відтворюють малюнки за даними висловленнями. Наприклад:

7. Зробити малюнок, про який відомі такі правильні (істинні) висловлення:

- 1) Якщо фігура жовта, то це – круг.
- 2) Якщо фігура біла, то це – прямокутник.
- 3) Прямокутників більше, ніж кругів.
- 4) Всього фігур на малюнку чотири.

Остання частина уроку присвячена роботі за комп'ютером, згідно з вимогами програми, і займає його

третину. Завдання в ній позначені зеленими номерами 8-11. Їх ми відображаємо в журналі “Комп’ютер в школі та сім’ї” та методичних рекомендаціях.

Загалом частина уроку, що присвячена роботі з комп’ютером, підпорядкована таким закономірностям: супровід пояснень скріншотами (екранними копіями); наочне представлення алгоритмів діяльності по використанню програмного забезпечення та формування вміння їх перенесення в аналогічних ситуаціях; здійснення порівняння операційної діяльності з метою її узагальнення.

Наприклад:

10. Серед дій, перелічених нижче, вкажіть, які стосуються роботи з текстовим редактором, а які – з редактором презентацій:

- відкриття файлу;
- перегляд слайду;
- закриття файлу;
- збереження результатів роботи у файлі;
- зміна розміру і кольору тексту;
- вставляння картинки (малюнка) у текст;
- виділення частини тексту жирним або похилим шрифтом;
- вставляння картинки (малюнка) у слайд;
- зміна розміру картинки (малюнка);
- зміна розташування тексту;
- зміна розташування картинки (малюнка);
- видалення частини тексту;
- обертання картинки (малюнка);
- запис тексту зверху картинки (малюнка).

Поділ змісту уроків на частини є умовним, оскільки більшість завдань є багатофункційними, вони охоплюють

значне число напрямів інформаційної діяльності, зокрема логічної, моделювальної та алгоритмічної.

Однак кожна з цих частин за змістом та методикою реалізації є фасилітуючим (допомагаючим, полегшуючим) чинником свідомого оволодіння учнями матеріалом та початками інтегрованого (цілісного) сприйняття навчального матеріалу; якостями мислення, спричинених розбудовою інформаційного суспільства.

Таким чином, аналізований підручник забезпечує: системне (поурочне) *повторення* нового матеріалу – сім годин, виділених на алгоритми та висловлення розподілено не концентровано, а на всі 35 уроків; *повторення* навчального матеріалу з усіх навчальних предметів, не перевантажуючи дітей, оскільки поняття інформатики інтерпретуються на їх змісті, створюючи умови для реалізації міждисциплінарного підходу; *формування* загальнонавчальних вмінь, які належать до ключових компетентностей, реалізацію розвивального потенціалу інформатики, зв'язку навчання з життям. *Тридцять хвилин* безмашинної інформатики викликають значний пізнавальний інтерес учнів.

Будучи зовсім не схожим на інші підручники з інформатики, він має значне число обґрунтованих переваг, що дозволяє порівняти його з білим лебедем, а не з гидким каченям.

Література

Левшин М. М. Інформатика : підручник [для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл.] / М. М. Левшин, Є. О. Лодатко, В. В. Камишин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 192 с.

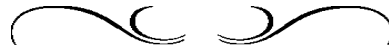

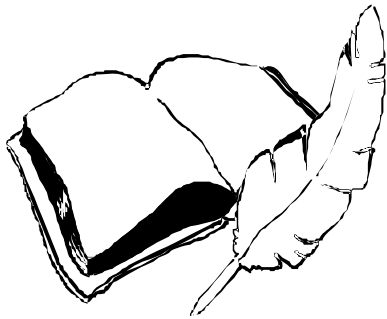
Левшин М. М. Програма з інформатики [для 1-4 класів чотирирічної початкової школи] / М. М. Левшин // Початкова школа. – 2001. – № 3, 4.

Левшин М. М. До вивчення інформатики в 1-4 класах / М. М. Левшин // Початкова школа. – 1994. – № 8. – С. 19-24.

Левшин М. М. Концепція вивчення інформатики / М. М. Левшин // Початкова школа. – 1995. – № 8. – С. 40-42.

(Початкова школа. – 2015. – № 9. – С. 44-48)

РОЗДІЛ II
Показчик праць
Миколи Миколайовича
ЛЕВШИНА

1977

1. Про засвоєння математичної термінології : методичні рекомендації по удосконаленню учбово-виховного процесу в школах. – Київ, 1977.
2. Про роль математичної мови у пізнавальній діяльності молодших школярів // Розвиток пізнавальної самостійності учнів молодших та середніх класів в процесі вивчення математики. – Кривий ріг, 1977.
3. Робота над математичною термінологією в 1 класі // Початкова школа. – 1977. – № 8. – С. 61-65.

1979

4. Математична мова в системі математичних вмінь і навичок // Методичні рекомендації по питанням інтенсифікації учбової діяльності молодших школярів. – Київ : Педагогічне товариство УРСР, 1979.

5. Рівні засвоєння математичної мови // Початкова школа. – 1979. – № 6. – С. 56-60.

1981

6. Особенности обучения математическому языку младших школьников : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теория и методика обучения математике”. – Киев, 1981. – 156 с.
7. Види вправ на засвоєння математичної мови молодшими школярами // Формування особистості в навчально-виховному процесі: метод, рекомендації / під ред. С. У. Гончаренка. – Київ : НДІ педагогіки УРСР, 1981. – С. 123-125.

1982

8. За партами шестилітні // Кіровоградська правда. – 1982. – 15 червня. – С. 3.

1983

9. Рекомендації для контролю за самопідготовкою студентів з курсу “Методика початкового навчання математиці” / М. М. Левшин, В. Е. Сілков, Ю. Набочук. – Рівне, 1983. – 48 с.

1984

10. Математика : пробний підручник [для 3 класу дослідних шкіл] / М. М. Левшин, М. В. Богданович, Л. П. Кочина. – Київ : Радянська школа, 1984. – 200 с.
11. Математика : пробний учебник [для 3 класса опытных школ] / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, Н. Н. Левшин. – Київ : Радянська школа, 1984. – 200 с.
12. Методичні рекомендації до уроків з математики в 3 дослідних класах / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, Н. Н. Левшин. – Київ : НДІ педагогіки УРСР, 1984. – 122 с.

1985

13. Вивчення теми “Площа многокутника” // Початкова школа. – 1985. – № 11. – С. 33-38.

1986

14. Вчись міркувати : альбом з ігровими завданнями для дошкільного віку. – Київ : Веселка, 1986.
15. Кмітливий олівець : альбом з ігровими завданнями для дошкільного віку. – Київ : Веселка, 1986.
16. Програма з математики для 1-4 класів / М. М. Левшин, М. В. Богданович, Л. П. Кочина. – Київ : Радянська школа, 1986. – 34 с.
17. Своєрідність вивчення математики / М. М. Левшин, М. О. Фурманчук // Радянська освіта. – 1986. – № 78. – С. 3.

18. Формування уявлення про натуральне число у першокласників чотирирічної школи // Початкова школа. – 1986. – № 9. – С. 13-19.

1987

19. Зошит з математики для 2 класу чотирирічної початкової школи. – Київ : Радянська школа, 1987. – 64 с.
20. Тетрадь по математике для 2 класса. – Киев : Радянська школа, 1987. – 64 с.
21. Програма з математики для 1-3 класів / М. М. Левшин, М. В. Богданович, Л. П. Кочина. – Київ : Радянська школа, 1987. – 32 с.
22. Формування елементів наукового світогляду на уроках математики в початкових класах : методичний лист / М. М. Левшин, С. Д. Омельченко. – Київ : Радянська школа, 1987. – 36 с.
23. Як працювати із зошитом з математики для другого класу // Початкова школа. – 1987. – № 8. – С. 45-50.
24. Вивчення математики в 3 класі // Радянська освіта. – 1987. – 6 листопада. – С. 4.
25. Єдині вимоги до усного і писемного мовлення учнів початкових класів : методичний лист / М. М. Левшин, М. В. Богданович, Л. П. Кочина // Початкова школа. – 1987. – № 11. – С. 30-35.
26. Критерії і норми оцінювання знань, умінь та навичок молодших школярів / М. М. Левшин, М. В. Богданович, Л. П. Кочина // Початкова школа. – 1987. – № 12. – С. 11-32.

1988

27. Альбом завдань з математики для 3 класу / М. М. Левшин, В. В. Сілков. – Київ : Радянська школа, 1988. – 88 таблиць.
28. Комп'ютер в початкових класах: зустріч незабаром / М. М. Левшин, А. Г. Олійник // Радянська освіта. – 1988. – № 47. – С. 3.
29. Планування роботи з математики в 3 класі // Початкова школа. – 1988. – № 1. – С. 37-42.

1989

30. Математика 4 : підручник [для 4 класу чотирирічної початкової школи] / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин. – Київ : Радянська школа, 1989. – 287 с.
31. Математика 4: учебник [для четвертого класса четырехлетней начальной школы] / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин. – Киев : Радянська школа, 1989. – 287 с.
32. Математика в 4 класі чотирирічної початкової школи : посібник [для вчителя]. – Київ : Радянська школа, 1989. – 176 с.
33. Математика в 4 класе четырехлетней начальной школы : пособие [для учителя]. – Киев : Радянська школа, 1989. – 190 с.
34. Методичні рекомендації щодо усного і письменого мовлення молодших школярів. Норми оцінювання знань, умінь і навичок / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин. – Київ : Радянська школа, 1989.

35. Програма з математики для 1-4 класів / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин. – Київ : Радянська школа, 1989. – 34 с.
36. Картки з математики з елементами програмованого навчання (Додавання і віднімання в межах 100). – Київ : Прометей. – 1989.
37. Тетрадь по математике для 2 класса. – 3-е издание. – Киев : Радянська школа, 1989. – 64 с.
38. Комп'ютерна пропедевтика на уроках математики в початкових класах / М. М. Левшин, Р. Я. Ріжняк // Шляхи удосконалення навчально-виховної роботи вчителів початкових класів. – Суми, 1989. – С. 69-70.
39. Методичні поради щодо вивчення математики в 4 класі // Початкова школа. – 1989. – № 7. – С. 32-37; 1989. – № 8. – С. 38-40.
40. Як працювати із зошитом математики для 2 класу // Початкова школа. – 1989. – № 8. – С. 45-50.
41. Формирование представлений о миролюбивой политике нашего государства на уроках математики в 1-4 классах / Н. Н. Левшин, В. В. Силков // Воспитание учащейся молодежи на идеях мира: тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции. – Ровно, 1989. – С. 97-98.

1990

42. Картки з математики з елементами програмованого навчання (Множення і ділення в межах 100). – Київ : Дидакал, 1990.
43. Використання ПЕОМ для формування у другокласників знання таблиць додавання і віднімання / В. Д. Долина, М. М. Левшин, А. Г. Олійник // Використання нової

- інформаційної технології у навчальному процесі: збірник наукових праць. – Київ : РНМК, 1990. – С. 56-61.
44. Використання персонального комп'ютера для формування у шестирічних першокласників знання результатів додавання і віднімання в межах десяти // Педагогічна наука – перебудові школи. – Київ : НДІ педагогіки УРСР, 1990. – С. 163-164.
 45. Інформатика у початковій школі. Кіт без чобіт, але із задачами // Радянська освіта. – 1990. – 25 вересня. – С. 4.
 46. Про експериментальне вивчення початкової інформатики в 1–4 класах // Педагогічна спадщина Я. А. Коменського і перспектива розвитку народної освіти. – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 20-22.
 47. Про комп'ютерну пропедевтику на уроках математики в початкових класах / М. М. Левшин, А. Г. Олійник // Методика викладання математики і фізики: республіканський науково-методичний збірник. – Київ : Радянська школа, 1990. – С. 49-55.

1991

48. Математика : підруч. [для 4 класу чотирирічної початкової школи] / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин. – Київ : Радянська школа, 1991. – 287 с.
49. Шаблони для написання букв і цифр / М. М. Левшин, О. Ю. Прищепа. – Київ : Дидакал, 1991.
50. Математический задачник для 5–6 классов / М. М. Левшин, Р. Я. Рижняк // Информатика и образование. – 1991. – № 5. – С. 79-82.
51. Про наступність у формуванні обчислювальних навичок з використанням персонального комп'ютера між молодшою та середньою ланкою навчання / М. М. Левшин, Р. Я. Рижняк

// Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі : збірник наукових праць. – Київ : КДПІ імені М. П. Драгоманова, 1991. – С. 123-128.

52. Програма з математики для 1–4 класів / М. В. Богданович, Л. П. Кочина, М. М. Левшин // Програми середньої загальноосвітньої школи, 1-4 класи. – Київ : Радянська школа, 1991.
53. Програмовані завдання для усної лічби: методичні рекомендації / М. Левшин, С. В. Омеляненко, Р. Я. Ріжняк, Л. В. Бабенко. – К., 1991. – 108 карток.
54. Тетрадь по математике для 2 класса. – 5-е издание. – Киев : Радянська школа, 1991. – 64 с.

1992

55. Зошит з математики для 2 класу чотирирічної початкової школи. – 6-те вид. – Київ : Освіта, 1992. – 64 с.
56. Програма з інформатики для 1–4 класів // Радянська освіта. – 1992. – 6 червня. – С. 3.
57. Про експериментальне вивчення початкової інформатики в 1–4 класах // Педагогічна спадщина Я. А. Коменського і перспектива розвитку народної освіти. – Переяслав-Хмельницький, 1992. – С. 20-22.

1993

58. Зошит з математики : для 2 класу чотирирічної початкової школи. – 7-ме вид. – Київ : Освіта, 1993. – 64 с.

-
-
59. Функції прикладних програмно-педагогічних засобів для початкової школи // Розбудова національної початкової школи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 1993. – С. 131-132.

1994

60. До вивчення інформатики в 1–4 класах // Початкова школа. – 1994. – № 8. – С. 19-24.
61. Комп'ютер у початкових класах: зустріч затримується? // Психолого-педагогічні новини : інформаційний бюлетень АПН України. – 1994. – № 2. – С. 3.
62. Початкова школа – фундамент професійної підготовки учня / М. М. Левшин, Ю. С. Мельник // Трудове і професійне навчання: проблеми, пошуки, перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця, 1994. – С. 42–44.
63. Друг журналу і вчитель // Початкова школа. – 1994. – № 7. – С. 11.

1995

64. Концепція вивчення інформатики // Початкова школа. – 1995. – № 8. – С. 40-42.
65. Персональний комп'ютер як засіб активізації навчальної діяльності молодших школярів / М. М. Левшин, Ю. С. Мельник // Активизация учебной деятельности. Материалы всеукраинской научно-практической конференции. – Кривой Рог, 1995. – С. 22-23.

66. Структура основних умінь з курсу інформатики 1–4 класів / М. М. Левшин, Ю. С. Мельник // Програмно-технічні засоби інформатизації освіти. – Київ : Міністерство освіти України, 1995. – С. 156.
67. Методична система вивчення інформатики в 1–4 класах // Міжвузівська науково-практична конференція “Нові інформаційні технології в навчальному процесі загальноосвітньої школи та вузу”. – Київ, 1995. – С. 57-59.

1996

68. До питання конструювання змісту навчальних предметів // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2 (11). – С. 80-86.
69. Інформаційний світ молодшого школяра // Освіта України. – 1996. – № 20. – С. 5.
70. Інформація–Інформатизація–Гуманітаризація / М. М. Левшин, М. О. Патланжоглу // Всеукраїнська науково-практична конференція “Златопільська гімназія: минуле, сучасне, майбутнє” : матеріали доповідей та виступів / [ред. кол. А. С. Бик, В. В. Затока, М. М. Левшин та ін.]. – Кіровоград, 1996. – С. 169-171.
71. Моделювання в системі формування інформаційної культури молодших школярів // Сучасна початкова школа: проблеми, пошуки, знахідки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (18-19 квітня 1996 року). – Тернопіль, 1996. – С. 68-69.

1997

72. Зошит з математики. 2 (1) клас. – Тернопіль : Богдан, 1997. – 64 с.
73. Інформатика в початковій школі: фантазія чи дійсність // Освіта України. – 1997. – № 23. – С. 10.

1998

74. Аналіз досвіду вивчення інформатики в початкових класах // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1998. – № 1. – С.22-23.
75. Фахівець покинув школу. Дуже талановитий // Освіта України. – 1998. – № 44. – С. 5.

1999

76. Особливості підручника “Інформатика-1” // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць. – Київ, 1999. – С. 185-189.

2000

77. Інформатика в початкових класах: хто проти? // Освіта України. – 2000. – № 16. – С. 8.
78. Коли сідати за комп'ютер? // Освіта України. – 2000. – № 16. – С. 4.

79. Основні питання готовності вчителя початкових класів до проведення уроків інформатики / М. М. Левшин, Ю. С. Мельник // Освітня система сільського регіону: проблеми та перспективи розвитку : збірник наукових праць. – Київ : КПВД “Педагогіка”, 2000. – С. 228-232.
80. Про спірально-циліндричну структуру змісту підручника // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць. – Київ : Педагогічна думка, 2000. – Вип. 2. – С. 185-191.
81. Про підходи до вивчення дидактичних функцій мультимедійних технологій навчання в початковій школі // Зміст і технологія шкільної освіти : матеріали звітної наукової конференції Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України, (28–30 березня 2000 р.). – Київ : Педагогічна думка, 2000. – С. 85-86.
82. Тенденції розвитку змісту інформатики в 1-4-х класах // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4 (29). – С. 95-104.
83. Інформатика в школі. Коли сідати за комп’ютер ? // Освіта України. – 2000. – № 16. – С. 4.
84. Про технологічність і варіативність програмно-педагогічних засобів у навчально-виховному процесі / М. М. Левшин, Н. І. Самойленко // Всеукраїнська науково-практична конференція “Сучасний стан і перспективи шкільних курсів математики та інформатики у зв’язку з реформуванням у галузі освіти” : тези доповідей. – Дрогобич, 2000. – С. 172-173.

2001

85. Використання графічного редактора у початковій школі // Комп’ютер у школі та сім’ї. – 2001. – № 1. – С. 28-29.
86. Вчись малюючи // Комп’ютер у школі та сім’ї. – 2001. – № 5. – С. 35-37.

87. Деякі аспекти вивчення графічних редакторів у початковій школі // Комп'ютеру школі та сім'ї. – 2001. – № 3. – С. 26-28.
88. Інваріанти навчальної діяльності неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / за ред. І. А. Зязюна та Н. І. Ничкало. – У 2-х ч. – Ч. 2. – Київ, 2001. – С. 99-102.
89. Про реалізацію сучасних освітніх парадигм у навчальному процесі вищих навчальних закладів // Вісник Київського славістичного університету. – Київ : КСУ, 2001. – Вип. 12. – С. 15-18.
90. Програма з інформатики для 1-4 класів чотирирічної початкової школи // Початкова школа. – 2001. – № 3. – С. 61-64; № 4. – С. 48-49.
91. Інформатика в 1-4 класах є! // Освіта України. – 2001. – № 17. – С. 10.
92. Інформатика в школі – не іграшка // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 83 (2010). – С. 8.
93. Комп'ютер у школі. Інформатика в 1-4 класах // Освіта України. – 2001. – № 27. – С. 6.
94. Використання педагогічного проектування при розробці підручників для вищої школи // Проблеми підручника для вищої школи : збірник матеріалів науково-методичної конференції (м. Вінниця, 29-30 травня 2001 р.). – Вінниця : Універсум-Вінниця, 2001. – Т.1. – С. 127-131.
95. Деякі аспекти формування інформаційної культури суб'єктів педагогічного процесу в системі початкової освіти // Інформатизація освіти України: стан проблеми, перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон, 2001. – С. 84-88.
96. Дидактичні функції мультимедійних технологій навчання в початковій школі // Школа першого ступеня: теорія і

практика : збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький : Астон, 2001. – Вип. 1. – С. 114-124.

97. 1-4 класи: інформатика чи інформаційна культура // Інформатика та комп'ютерно-орієнтовані технології навчання : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-18 травня 2001 р.). – Хмельницький, 2001. – С. 45-47.

2002

98. Дидактичні функції мультимедійних технологій навчання // Школа першого ступеня: теорія і практика. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – С. 114-124.
99. Завдання реформи освіти виконуємо співпрацюючи // Освіта. – 2002. – 9 жовтня. – С. 3.
100. Засівач ідеалів людяності та гуманізму // Освіта. – 2002. – 27 березня-3 квітня. – С. 2.
101. Інформаційні технології з першого класу (семіотичний підхід у процесі керування мультимедійними навчальними програмами) // Вища освіта України. – 2002. – № 1 (3). – С. 58-64.
102. Семіотичний підхід у процесі керування мультимедійними навчальними програмами // Вища освіта України. – 2002. – № 1. – С. 53-63.
103. Молодша школа: час комп'ютеризації // Освіта. – 2002. – № 5. – С. 2.

104. Педагогічна сутність поняття “Інформаційна культура особистості” // Вища освіта України. – 2002. – № 3 (5). – С. 67-74.
105. Позитиви і негативи комп’ютеризації освіти // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – № 3. – С. 30-35.
106. “Прикладна педагогіка” – чотири посібники в одній // Освіта України. – 2002. – № 46. – С. 7.
107. Про повноту типологій структур підручника // Проблеми шкільного підручника. – Київ : Педагогічна думка, 2002. – Вип. 3. – С. 38-40.
108. Моделювання як метод навчання // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з’їзду працівників освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2002. – Ч. 3. – С. 20-23.
109. Про поняття “інформаційна культура молодших школярів” / М. М. Левшин, В. Г. Штейн // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з’їзду працівників освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2002. – Ч. 3. – С. 17-20.
110. Світлій пам’яті вчителя і наставника // Освіта. – 2002. – № 50. – С. 11.
111. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації завдань формування початків інформаційної культури молодших школярів // Наступність у навчанні інформатики початкової школи в умовах ступеневої вищої освіти : збірник праць Всеукраїнського науково-практичного семінару, (Хмельницький, 29-20 квітня 2002 року). – Київ : Інститут педагогіки, 2002. – С. 51-53.

112. Методичні проблеми формування інформаційної культури майбутніх вчителів та учнів початкових класів // Комп'ютери в навчальному процесі : матеріали 2-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (29-30 жовтня 2002) / під ред. М. В. Дудика. – Умань : Алмата, 2002. – С. 45-47.

2003

113. Альбом завдань з математики для 3 класу : навчальний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2003. – 152 с.
114. Довідник-казка у підручнику // Школа першого ступеня: теорія і практика : збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Вип. 7. – С. 90-91.
115. Про повноту типологій структур підручника // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць. – Київ : Педагогічна думка, 2003. – Вип. 3. – С. 38-40.
116. Психолого-педагогічне проектування особистісно-зорієнтованих технологій навчання і виховання у ВНЗ // Вища освіта України. – 2003. – № 2. – С. 15-19.
117. Важливий посібник // Освіта. – 2003. – № 27. – С. 14.
118. До вивчення стандартів вищої освіти // Освіта. – 2003. – № 4-5. – С. 5.
119. Знаковий феномен ХХІ століття : інформаційне суспільство і розвиток педагогіки // Освіта. – 2003. – № 54. – С. 7.
120. ЗУН чи ЗНУ? // Освіта. – 2003. – № 9. – С. 8.
121. Інформатика у 1 класі / М. М. Левшин, Т. І. Лугова // Освіта. – 2003. – № 4-5. – С. 6-7.

122. Педагогічна зірка Закарпаття / М. М. Левшин та ін. // Освіта. – 2003. – № 26. – С. 15.
123. Студент – вчитель – малюк – комп'ютер / М. М. Левшин // Освіта. – 2003. – № 14-15. – С. 11.
124. Ти навек збагатилася тим, що нам віддала // Освіта. – 2003. – № 14-15. – С. 5.
125. Як спроектувати технологію? // Освіта. – 2003. – № 16. – С. 7.
126. Змістові особливості спецкурсу “Інформаційна культура” для педагогічних факультетів // Професіоналізм педагога : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції “Професіоналізм педагога”, (23-25 вересня 2003 р., м. Ялта). – Київ : Педагогічна преса, 2003. – С. 60-66.
127. Модель психолого-педагогічного проектування особистісно-орієнтованих технологій навчання // Перші Міжнародні драгомановські читання, (30 вересня – 2 жовтня 2003 р.) : матеріали. – Київ : Національний педагогічний університет імені Драгоманова, 2003. – Вип. 1. – С. 115-124.
128. Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх вчителів і учнів початкових класів // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Київ : Науковий світ, 2003. – С. 32-37.
129. Ред. рубрики : Методика № 1 // Освіта. – 2003. – № 4-5. – С. 5-12 : Левшин М. До вивчення стандартів вищої освіти. – С. 5.; Лугова Т., Левшин М. Інформатика у 1 класі. Поширене календарне планування. – С. 7-8; Ярошенко О. Як удосконалити методичну підготовку майбутнього вчителя. – С. 9; Мельник Ю. Інформатика в 1 класі. Зв'язок між предметами. – С. 8; Щербань П., Щербань П. Педагогічна культура – основа успішної педагогічної діяльності. – С. 10-11; Сердюк О. Методика визначення та розбудови суспільно корисної події на заняттях у вищій школі. – С. 12.

130. Ред. рубрики : Методика № 2 // Освіта. – 2003. – № 9. – С. 5-11 : Гончаренко С. ... І насамперед – прикладна наука. – С. 5; Лузік Е. Інженер для ХХІ століття. – С. 6-7; Чайковська О. Інформаційний модуль : розробка та впровадження мультимедійних програмно-педагогічних систем у навчальний процес. – С. 7; Щербань П., Левшин М., Сердюк О., Невмержицький О. ЗУН чи ЗНУ?: дискусія. – С. 8-9; Краснов В. Як визначити валідність педагогічних тестів. – С. 10; Казаков В. Як вчити тих, хто вчить? – С. 11.
131. Ред. рубрики : Методика № 3 // Освіта. – 2003. – № 14-15. – С. 6-11 : Гончаренко С. ... І насамперед – прикладна наука. – С. 6; Сердюк О. Особистісно орієнтоване навчання. – С. 7; Корсак К. Про стандартність освіти ХХІ. – С. 8-9; Сидоренко В. Нове бачення освітньої галузі “Технологія” в державному стандарті загальної середньої освіти. – С. 10; Левшин М. Студент – вчитель – малюнок – комп’ютер. – С. 11.
132. Ред. рубрики : Методика № 4 // Освіта. – 2003. – № 16. – С. 7-11 : Левшин М. Як спроектувати технологію? – С. 7; Шевцов А. Малюємо педагогічний процес. – С. 8; Онкович Г. А плекання особистості. – С. 9; Безкоштовне навчання ілюзія? – С. 11.
133. Ред. рубрики : Методика № 5 // Освіта. – 2003. – № 24-25. – С. 6-12 : Гончаренко С. Інформаційно-програмне забезпечення: місце і роль у підтримці педагогічної дистанційної освіти. – С. 6-7; Ягупов В. Психологічний зміст поняття “знання”, “навички” та “уміння”. – С. 8-9; Скляр О. Лекція як метод і форма навчання у вищій школі. – С. 10-11; Муковіз О. Тріалог сердець у студентській аудиторії. – С. 12.
134. Ред. рубрики : Методика № 6 // Освіта. – 2003. – № 36. – С. 1-8 : Терещенко Ю. Філософська джерельність педагогічної науки. – С. 1, 3; Гончаренко С. ... І насамперед – прикладна наука. – С. 2; Кузь В. Взіреть проводир для кожного. – С. 4-5;

- Невмержицький О. Сила виховання в сучасній школі. – С. 6;
Онкович Г. Читаймо газету разом. – С. 7-8.
135. Ред. рубрики : Методика № 7 // Освіта. – 2003. – № 54. – С. 5-12 : Бондар В. Сучасний урок. – С. 5-6; Каленюк І. Економічна освіта: Левшин М. Знаковий феномен ХХІ століття. – С. 7; Канищенко А., Ткачук Г. Інноваційні технології вивчення мови та літератури в початковій школі. – С. 8-9; Петренко В. “Ми вміємо, якщо знаємо, і знаємо лише те, що вміємо”. – С. 10-11; Ремезюк І. Реалізація принципу індивідуалізації навчання в підготовці студентів до викладання освітньої галузі “Технологія” в початковій школі. – С. 12.

2004

136. Інтегративно-синергетична модель проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 36-40.
137. Практична підготовка студентів системотвірних майбутньої професійної діяльності вчителя // Освіта. – 2004. – № 46. – С. 5.
138. Про взаємовідповідність державних стандартів початкової загальної освіти та освітніх стандартів підготовки вчителів початкової школи // Підготовка вчителів початкової школи в умовах нової парадигми освіти: матеріали науково-практичної конференції (1-2 квітня 2004). – Київ, 2004. – С. 45-47.
139. Системно-діяльнісне навчання як засіб реалізації інтегративного підходу (на прикладі вивчення курсів математики та інформатики) / М. М. Левшин [та ін.] // Нові

технології навчання : науково-методичний збірник. – Київ, 2004. – Вип. 39. – С. 33-48.

140. Ред. рубрики : Методика № 8 // Освіта. – 2004. – № 10. – С. 5-10 : Бех В. Теоретико-методологічні засади гуманітарної підготовки педагогічних кадрів у вимірі європейського вибору України. – С. 5-6; Сизон В. Інноваційна педагогіка і технологічний потенціал вчителя. – С. 6; Матвієнко О. Педагогічні задачі як засіб підготовки майбутніх вчителів до виховної діяльності. – С. 7; Яцишина Г., Остроушенко Л. Бінарна лекція як одна із форм організації навчання в вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації. – С. 8-9; Барахтян М. Театральне дійство. – С. 10.
141. Ред. рубрики : Методика № 9 // Освіта. – 2004. – № 46. – С. 5-12 : Левшин М. Практична підготовка – системотвірник майбутньої професійної діяльності учителя. – С. 5; Тітова Г. Алгоритмічний підхід як засіб підвищення ефективності вивчення математики у початкових класах. – С. 6; Хомич О. Цікавий прийом запам'ятовування і самоконтролю таблиці множення на 9. – С. 7; Сподарєв Р. Як з двох задач створити одну?! – С. 7; Яткевич Н. Іменник. – С. 8; Барановська І. Дієслово. – С. 9; Ткачук Г. Словникова робота на уроках читання як засіб розвитку зв'язного мовлення. – С. 10; Дорош Г. Інноваційні підходи до вивчення прислівника у початковій школі. – С. 11; Хоміцька Г. Тематичне спрямування уроків української мови. – С. 12.

2005

142. Практикум для користувачів персональних комп'ютерів : навч. посібник [для непрофільних факультетів] / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, Р. Я. Ріжняк, Т. Ю. Фурсикова. – Київ : Богдан, 2005. – 197 с.

143. Використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи / М. М. Левшин, О. П. Муковоз // Сільська малокомплектна школа: теоретико-методологічний аспект : навчальний посібник. – Київ, 2005. – С. 33-43.
144. Оновлення змісту багаторівневої професійно-педагогічної підготовки фахівців // Педагогіка діяльності: поступ у третє тисячоліття: матеріали міжнародної наукової конференції. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2005. – Т. 1. – С. 160-163.
145. Особистісна зорієнтованість дидактико-методичних комплексів для ВНЗ // Вища освіта України. – 2005. – № 2. – С. 27-33.
146. Системно-діяльнісне навчання, як засіб реалізації інтегративного підходу (на прикладі вивчення курсів математики і інформатики) / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур та ін. // Нові технології навчання. – 2005. – № 39. – С. 33.
147. Шляхи реалізації інтеграційного підходу як чинника особистісно-орієнтованого навчання / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, Р. Я. Ріжняк, Т. Ю. Фурсикова // Директор школи, гімназії та ліцею. – 2005. – № 6. – С. 19-21.

2006

148. Атрибутивність системного мислення студентів у особистісно-орієнтованому навчанні // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (дод. 3). – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: моніторинг якості освіти”. – Т. 2. – С. 230-235.
149. Особливості педагогічного проектування дидактичних засобів дистанційного навчання у ВНЗ / М. М. Левшин,

Т. В. Григорчук, Ю. З. Прохур // Вища освіта України. – 2006. – № 1 (дод. 3). – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: моніторинг якості освіти”. – С. 236-243.

150. Різновекторна модельованість навчального матеріалу в контексті здійснення особистісно-орієнтованого підходу // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 13-17.

2007

151. Практикум для користувачів персональних комп'ютерів : посібник [для студентів неспеціалізованих факультетів] / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, Р. Я. Ріжняк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – 244 с.

152. Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення ВНЗ / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, О. П. Муковіз // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 31-38.

153. Оновлення змісту багаторівневої професійно-педагогічної підготовки фахівців // Школа першого ступеня: теорія і практика : збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Тернопіль : Астон, 2007. – Вип. 22/23. – С. 24-30.

154. Педагогічна сутність поняття “проективні вміння студентів” / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Вища освіта України. – 2007. – № 3 (дод. 3) Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: моніторинг якості освіти” – Т. 6. – С. 134-141.

155. Пошуки освітньо-креативних ідей // Освіта Україна. – 2007. – № 64. – С. 5.

156. Креативи проектування особистісно-орієнтованих технологій навчання і виховання // Вища освіта України. – 2007. – № 2 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – Рівне : РДГУ, 2007. – С. 46-50.
157. Самостійна пізнавальна діяльність студентів як педагогічна категорія / М. М. Левшин, О. П. Муковіз // Вища освіта України. – 2007. – № 2 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – Рівне : РДГУ, 2007. – С. 118-122.
158. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України; [редкол. вип. : Андрущенко В. П., Луговий В. І., ...Левшин М. М. та ін. ; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ, 2007
- Т. 1. – 197 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 2. – 211 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 3. – 227 с. – Бібліогр. у кінці ст.

2008

159. Педагогіка вищої школи : підручник / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.]; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.

Із змісту : Модуль 4, [підрозд.] 4.1.1 : Поняття “освітньо-виховна система”. – С. 106-108; Модуль 4, [підрозд.] 4.1.2 : Поняття “педагогічна технологія”. – С. 109-113; Модуль 4,

[підрозд.] 4.1.3 : Поняття “навчання”, “процес навчання”, “навчальний процес”. – С. 112-114; Модуль 4, [підрозд.] 4.1.5 : Особистісна орієнтація навчального процесу. – С. 119-123; Модуль 4, [підрозд.] 4.1.6: Методи навчання у вищих навчальних закладах. – С. 124-128; Модуль 4, [підрозд.] 4.1.11.1 : Засоби навчання / М. М. Левшин, О. С. Падалка. – С. 143-145; Модуль 4, [підрозд.] 4.1.11.2 : Навчально-методичне забезпечення діяльності вищого навчального закладу. – С. 145-152; Модуль 4, [підрозд.] 4.4.1 : Інформаційно-комунікаційні технології у вищій освіті / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур. – С. 197-202.

160. Педагогічні технології у вищій освіті // Навчально-методичний комплекс 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2008. – Ч. 1. – С. 100-106.
161. Сучасні інформаційні технології в освіті // Навчально-методичний комплекс 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2008. – Ч. 1. – С. 94-100.
162. Тестові завдання з курсу “Педагогічні технології у вищій школі” // Навчально-методичний комплекс 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2008. – Ч. 1. – С. 154-155.
163. Інноваційні чинники особистісно орієнтованого навчання і виховання // Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 92-105.
164. Інтегративно-синергетична модель психолого-педагогічного проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання // Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна

- монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 20-31.
165. Концептуальні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі // Вища освіта України. – 2008. – № 3 (дод. 2). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – С. 100-107.
166. Негативізм використання інформаційно-комунікаційних технологій // Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 246-249.
167. Потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у забезпеченні особистісно орієнтованого підходу до навчання / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, О. П. Муковіз // Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 211-226.
168. Теоретико-методичні засади конструювання особистісно орієнтованого дидактико-методичного комплексу для вищих навчальних закладів // Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – С. 106-121.
169. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 2). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти Національна академія педагогічних наук України; [редкол. вип. : Андрущенко В. П., Луговий В. І., Степко М. Ф., Левшин М. М. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ : Педагогічна преса, 2008
- Т. 1. – 414 с. – Бібліогр. у кінці ст.
Т. 2. – 323 с. – Бібліогр. у кінці ст.

2009

170. Впровадження компетентнісного підходу до навчання у ВНЗ: реалії та перспективи // Реалізація європейського досвіду у вищій школі України. – Київ : Педагогічна думка, 2009. – С. 217-224.
171. Інноваційні грані педагогічного моделювання // Вища освіта України. – 2009. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Київ : Гнозис, 2009. – С. 70-75.
172. Підручник нового покоління // Проблеми сучасного підручника. – Київ : Педагогічна думка, 2009. – Вип. 9. – С. 41-49.
173. Forming of valuable and meaningful teacher's readiness to professional activity. *Pryby i Szkice Humanistyczne* / M. Levshin, Y. Pelekh // *Praca socjalna pomoc społeczna i resocjalizacja wobec wyzwan jednoczacej sie Europy*. – Pod redakcja Przemyslaw Frackowiaka. – Sz. Welk, 2009. – T. 4. – P. 22-30.
174. Valuable and meaningful orientations of a future teacher within the framework of planning of personally oriented technologies of studies and education / M. Levshin, Y. Pelekh // *Panstwo, Gospodarka, Spoleczenstwo*. – Krakow, 2009. – P. 141-149.
175. The pedagogical technologies of future teacher's valuable meaningful readiness formation / M. Levshin, Y. Pelekh // *Problems of education in the 21st century*. – SMC “Scientia Educologica”. – 2009. – Vol. 4. – P. 81-89.
176. Автори підручників – студенти / М. Левшин, Н. Тітаренко // *Освіта*. – 2009. – № 15-16. – С. 4.
177. Не вистачатиме завжди // *Освіта*. – 2009. – № 39-40. – С. 9.
178. Продукуємо креативні ідеї // *Освіта*. – 2009. – № 23-24. – С. 6.

179. Творча лабораторія у студентській аудиторії // Освіта. – 2009. – № 23-24. – С. 8.
180. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти НАПН України ; [редкол. вип.: Андрущенко В. П., Луговий В. І., Степко М. Ф., Левшин М. М. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ : Гнозис, 2009. – 630 с.
181. Ред. рубрики : Методика № 16 // Освіта. – 2009. – № 15-16. – С. 4-5: Левшин М., Тітаренко Н. Автори підручників – студенти. – С. 4; Пелех Ю. Ціннісні орієнтації сучасного студента. – С. 5.
182. Ред. рубрики : Методика № 17 // Освіта. – 2009. – № 25-26. – С. 6-7: Терещенко Ю. Наголос з погляду сьогодення. – С. 6; Левшин М. Засіб підвищення рейтингу студента. – С. 7.
183. Ред. рубрики : Методика № 18 // Освіта. – 2009. – № 46-47. – С. 6-8: Пелех Ю. Аксіопедагогіка: простір для інноватики і сенсотворчості. – С. 6; Зарубінська І. Соціально компетентна особистість уміє пояснити причини поведінки людей. – С. 7; Левшин М. Творча лабораторія у студентській аудиторії. – С. 8; Лапінський В. Електронні засоби навчання чи сповна виконують вони свою місію у сучасній школі. – С. 8.

2010

184. Музейна науково-педагогічна практика / М. М. Левшин, В. Л. Смікал // Програма і методичні рекомендації з організації, змісту та оцінювання наскрізної неперервної (науково-педагогічної, виробничо-педагогічної) практики. Рівень магістратури, 8.000005 – Педагогіка вищої школи, напрям підготовки “Специфічні категорії”

- / Н. М. Дем'яненко, І. М. Кравченко, М. М. Левшин та ін. ; [за заг. ред. Н. М. Дем'яненко]. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 116-121.
185. Практика в науково-дослідних установах // Програма і методичні рекомендації з організації, змісту та оцінювання наскрізної неперервної (науково-педагогічної, виробничо-педагогічної) практики. Рівень магістратури, 8.000005 – Педагогіка вищої школи, напрям підготовки “Специфічні категорії” / Н. М. Дем'яненко, І. М. Кравченко, М. М. Левшин та ін. ; [за заг. ред. Н. М. Дем'яненко]. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 110-115.
186. Порівняльний аналіз напрямків інформатизації компонентів системи початкової освіти // Проблеми освіти. – Київ : Інститут інноваційних технологій змісту освіти Міністерства освіти і науки України, 2010. – Вип. 63. – С. 8-12.
187. Принципи проектування педагогічних систем // Вища освіта України. – 2010. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1 – С. 75-81.
188. Підручник усміхається магістрантам // Освіта. – 2010. – № 7-8. – С. 5.
189. Постріл на ураження // Освіта. – 2010. – № 24. – С. 8.
190. Скільки років початковій інформатиці? // Освіта. – 2010. – № 19-20. – С. 6-7.
191. То коли ж малюкам вітатися з комп'ютером? // Освіта. – 2010. – № 27-28. – С. 9.
192. Вільне виховання: грані притягування // Освіта. – 2010. – № 12. – С. 7.

193. До питання про об'єкти контролю освітніх результатів / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору : матеріали VII Міжнародної науково-методичної конференції. – Київ : МНТУ, 2010. – С. 127-129.
194. Особливості проектування педагогічних систем // Сучасне та майбутнє в тенденціях підготовки студентів ВНЗ : матеріали наукової конференції, (м. Чернігів, 3 червня 2010 р). – Чернігів : Чернігівські обереги, 2010. – С. 190-193.
195. Синергетика як принцип проектування педагогічних систем // Сучасні педагогічні технології і освітні системи XXI століття : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, (Кіровоград, 1 жовтня 2010 р.). – Кіровоград : КІРоЛ “Україна”, 2010. – С. 84-92.
196. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України ; [редкол. вип. : Андрущенко В. П., Луговий В. І., Степко М. Ф., Левшин М. М. та ін. ; відп. ред. вип. Левшин М. М., Пелех Ю. В.]. – Рівне ; Київ : Педагогічна преса, 2010.
- Т. 1. – 520 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 2. – 484 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 3. – 352 с. – Бібліогр. у кінці ст.
197. Ред. рубрики : Методика № 19 // Освіта. – 2010. – № 7-8. – С. 4-6 : Сергієнко В. Освітні вимірювання в інформаційному суспільстві. – С. 4; Кудр М. В європейський освітній простір інтегруймося, але й про національні цінності не забуваймо. – С. 4-5; Левшин М. Підручник усміхається магістрам. – С. 5; Карташова Л. Особистий сайт педагога – вимога часу. – С. 6.

198. Ред. рубрики : Методика № 20 // Освіта. – 2010. – № 12. – С. 6-8 : Дем'янчук А. Як рухатиметься науковий маятник або однієї назви “Міжнародний” замало для наповнення навчально-виховного процесу відповідним змістом. – С. 6; Левшин М. Вільне виховання: грані протягування. – С. 7; Безлюдько Ю. Використання педагогічної платформи DOCEBO. – С. 8; Степанюк Ю. Ведичні знання про здоров'я. – С. 8.
199. Ред. рубрики : Методика № 21 // Освіта. – 2010. – № 27-28. – С. 8-9 : Локшин В. Сучасний керівник: яким він має бити? – С. 8; Муковіз О. Інструментально-електронна навчальна система. – С. 8-9; Левшин М. То коли ж малюкам вітатися з комп'ютером? – С. 9.
200. Ред. рубрики : Методика № 22 // Освіта. – 2010. – № 42. – С. 6-7 : Щербань П. Педагогічна культура фахівця основоположна значимість професійної підготовки. – С. 6; Кравчук О. Комп'ютер в початковій школі. – С. 7; Григорчук Т. Майбутнє за дистанційним навчанням. – С. 7.
201. Ред. рубрики : Методика № 23 // Освіта. – 2010. – № 47-48. – С. 12-13 : Ріжняк Р. Завдання з розгорнутою відповіддю для вимірювання навчальних досягнень учнів. – С. 12; Ковпак І. Чому ми говоримо про міждисциплінарність? – С. 13; Тітаренко Н. Чи може студент полюбити підручник? – С. 13.

2011

202. Музейна науково-педагогічна практика / М. М. Левшин, В. Л. Смікал // Навчально-методичний комплекс : 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2011. – Ч. II. – С. 110-115.

203. Педагогічні технології у вищій освіті // Навчально-методичний комплекс : 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2011. – Ч. 1. – С. 116-121.
204. Практика в науково-дослідних установах // Навчально-методичний комплекс : 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2011. – Ч. II. – С. 115-116.
205. Сучасні інформаційні технології в освіті // Навчально-методичний комплекс : 8.000005 – Педагогіка вищої школи / за ред. Н. М. Дем'яненко. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2011. – Ч. 1. – С. 72-78.
206. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – Київ : Педагогічна думка, 2011. – 260 с.
- Із змісту : Розділ 1 [підрозд.] 1.2 : Принципи проектування педагогічних систем. – С. 45-55; Розділ 1 [підрозд.] 1.3 : Проектування змісту поняття “викладання”. – С. 41-47; Розділ 1 [підрозд.] 1.6 : Роль умінь у здійсненні компетентнісного підходу до навчання у вищих навчальних закладах. – С. 76-82; Розділ 2 [підрозд.] 2.1 : Використання моделювання як методу навчання. – С. 115-123; Розділ 2 [підрозд.] 2.8 : Методика формування проєктивних умінь майбутніх викладачів вищих навчальних закладів / М. М. Левшин, Ю. З. Прохур, Н. Ю. Тітаренко. – С. 203-214.
207. Інформатика в початкових класах: аналіз генези // Проблеми освіти. – Київ : Інститут інноваційних технологій змісту освіти Міністерства освіти і науки України, 2011. – Вип. 68. – С. 92-97.

208. Інформаційна культура фахівців в контексті компетентнісного підходу // Вища освіта України. – 2011. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – С. 122-128.
209. Методика формування проєктивних умінь у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Вища освіта України. – 2011. – № 3 (дод. 2). – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – Т. V (30). – С. 283-296.
210. Про пошукову функцію підручника / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць. – Київ : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 759-767.
211. Добротвор // Освіта. – 2011. – № 38. – С. 5.
212. Інформатика в початковій школі – в якому об’ємі і з якого класу? // Освіта. – 2011. – № 33-34. – С. 13.
213. Способи вимірювання сформованості вмінь / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Підготовка молодих викладачів та аспірантів в галузі освітніх вимірювань : тези міжнародного семінару молодих науковців, (м. Кіровоград, 11-14 травня 2011). – Кіровоград, 2011. – С. 22-23.
214. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України; [редкол. вип. : Андрущенко В. П., Луговий В. І., ...Левшин М. М. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ : Педагогічна преса, 2011
Т. 1. – 661 с. – Бібліогр. у кінці ст.
Т. 2. – 523 с. – Бібліогр. у кінці ст.

215. Ред. рубрики : Методика № 24 // Освіта. – 2011. – № 10. – С. 6-7: Письменкова Т. Як діагностувати рівень засвоєння змісту навчальної дисципліни? – С. 6; Спіцин Є., Соловей М. У контексті кредитно-модульному. – С. 6 7; Бахмат Н. Змоделюймо діяльність майбутнього вчителя початкових класів. – С. 7.
216. Ред. рубрики : Методика № 25 // Освіта. – 2011. – № 16-17. – С. 10-12 : Салов В. Глухий кут чи вітчизняне ноу-хау? – С. 10; Свіжевська С. Як досягти незалежної акредитації. – С. 11; Тітаренко Н. Пошукова функція підручника. – С. 12.
217. Ред. рубрики : Методика № 26 // Освіта. – 2011. – № 22. – С. 8-9 : Бобрицька В. Здоров'язбережувальний урок: ідеї і знахідки. – С. 8; Новаченко Т. Індивідуальна особистість вчителя. – С. 8-9; Майборода В. Елітний університет що нам потрібно для його створення? або Вища освіта України та Польщі: партнерство чи конкуренція. – С. 9.
218. Ред. рубрики : Методика №27 // Освіта. – 2011. – № 29-30. – С. 6-7 : Півняк Г., Дребенштедт К. Міжнародний університет ресурсів: стан та перспективи розвитку. – С. 6; Скрипець А. Авіоніка – нова спеціальність Національного авіаційного університету. – С. 7; Моцик Р. Варіативні підручники з математики. – С. 7.
219. Ред. рубрики : Методика № 28 // Освіта. – 2011. – № 48. – С. 8-9: Лодатко Є. Математична культура і ціннісні пріоритети суспільства. – С. 8; Ісакова М. Зміни в ролі вчителя. – С. 8; Луценко Г. Наукова підготовка фахівця. – С. 9.

2012

220. Математика : навчальний посібник [для напряму підготовки 6.010102 “Початкова освіта” педагогічних навчальних

закладів] : у 3 ч. / М. М. Левшин, Є. О. Лодатко ; [за заг. ред. Є. О. Лодатка]. – Ч. 1. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 264 с.

221. Орієнтири підготовки вчителя початкових класів в умовах модернізації змісту навчання // Проблеми освіти / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і наук України. – Київ, 2012. – Вип. 70. – Ч. I. – С. 229-235.
222. Освітня інтеграція чи наслідування?! // Вища освіта України. – 2012. – № 1 (дод. 1). – Тематичний випуск “Інтеграція вищої школи України до європейського та освітнього простору”. – С. 55-60.
223. Теоретико-методичні засади проектування міждисциплінарної технології навчання / М. М. Левшин, І. О. Ковпак // Вища освіта України. – 2012. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – С. 205-217.
224. Батьку мій, вклоняюся тобі! // Освіта. – 2012. – № 20. – С. 4.
225. Це надрукує лише Коноваленко // Педагогічна газета. – 2012. – № 5. – С. 8.
226. Чорна рецензія // Освіта. – 2012. – № 16. – С. 8.
227. Спогад про вчителя // Михайло Васильович Богданович: матеріали Всеукраїнських педагогічних читань / упор. Н. П. Листопад, О. В. Онопрієнко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – С. 10-11.
228. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” / Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України ; [редкол. вип.: Андрущенко В. П., Луговий В. І., Кузьмінський А. І., ... Левшин М. М. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М., Луценко Г. В.]. – Київ : Педагогічна преса, 2012.

- Т. 1. – 642 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 2. – 568 с. – Бібліогр. у кінці ст.
- Т. 3. – 618 с. – Бібліогр. у кінці ст.
229. Ред. рубрики : Методика № 29 // Освіта. – 2012. – № 16. – С. 8-9 : Левшин М. Чорна Рецензія. – С. 8.; Чернишов О. Школа педагогічної майстерності. – С. 9; Пригодій М. А все могло бути по іншому. – С. 9.
230. Ред. рубрики : Методика № 30 // Освіта. – 2012. – № 29. – С. 6-7 : Жуков С. Виховання в освіті. – С. 6; Касярум К. Комунікативне поле викладача. – С. 7; Приступа Є. Фізична культура у школі – pro et contra. – С. 7.
231. Ред. рубрики : Методика № 31 “Талант методолога: інструкція образу знакової постаті у розвитку вітчизняної освітянської галузі” (присвячено 80-річчю В. Л. Омеляненка) // Освіта. – 2012. – № 39-40. – С. 12-13 : Вовк Л. З антології педагогіки. – С. 12; Майборода В. Випереджає час. – С. 12; Левшин М. Неперевершеність енергетичного позитиву. – С. 13; Василенко В. Джерело натхнення. – С. 13; Кузьмінський А. Феномен реалізації наукового хисту. – С. 13; Чемерис (Городенська) К. Криниця людських чеснот. – С. 13.

2013

232. Підходи до розробки моделі проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія”. – Т. 1. – С. 78-82.
233. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 1). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія” / Інститут вищої освіти Національної

академії педагогічних наук України ; [голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. вип.: Антонюк М. Ф., Бех В. П., Волинка Г. І., Глузман О. В., ... Левшин М. М. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ ; Ялта : РВВ КГУ, 2013.

Т. 1. – 356 с. – Бібліогр. у кінці ст.

Т. 2. – 296 с. – Бібліогр. у кінці ст.

234. Ред. рубрики : Методика № 32 // Освіта. – 2013. – № 30. – С. 12-13 : Левшин М. Навчатися шляхом дослідження. – С. 12; Кивлюк О. Комп'ютерно-ігрове середовище і програми для застосування. – С. 12; Валіт О. Алгоритми навчального спілкування. – С. 13.

2014

235. Математика : навчальний посібник [для напряму підготовки 6.010102 “Початкова освіта” педагогічних навчальних закладів] : у 3 ч. / М. М. Левшин, Є. О. Лодатко ; [за заг. ред. Є. О. Лодатко]. – Ч. 2. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. – 216 с.
236. Проектування навчально-методичного забезпечення магістрантами : монографія / О. С. Падалка, М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко, Д. Е. Кільдеров. – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2014. – 210 с.
237. Концептуально-методологічні основи проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах : монографія / [Ю. Гейко, М. Євтух ... М. Левшин та ін. ; за заг. ред. В. І. Лугового, О. Г. Ярошенко] ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти. – Київ : Пед. думка, 2014. – 232 с.

- Із змісту : Розділ 1 [підрозд.] 1.7 : Концептуальна модель проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах. – С. 81-94; Розділ 2 [підрозд.] 2.5 : Методика діагностики міждисциплінарної компетентності майбутніх викладачів педагогіки / М. Левшин, І. Ковпак. – С. 197-202.
238. Вариативное моделирование понятия “педагогическая технология” // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. – 2014. – № 1. – С. 120-124. – (Серия: Педагогика, психология).
239. Відображення тренінгу в системі навчально-методичного забезпечення вищого навчального закладу / М. М. Левшин, Н. Ю. Тітаренко // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузов]. – Київ : Педагогічна думка, 2014. – Вип. 14. – С. 366-380.
240. Інваріантність як принцип проектування педагогічних систем // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (дод. 2). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 1. – С. 97-104.
241. Функції інформаційної культури особистості у контексті взаємозв'язку філософії освіти та педагогіки // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць / ред. рада : В. П. Андрущенко (голова). – Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 31 (44). – С. 147-152. – (Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія).
242. Учитывать индивидуальные особенности учащихся при изучении информатики в начальной школе // Информатизация образования: теория и практика : сборник материалов международной научно-практической конференции, (Омск, 21-22 ноября 2014 г.) / под общ. ред. М. П. Лапчика. – Омск : ОмГПУ, 2014. – С. 59-65.

243. Concepts of Informational culture and Technological culture: together or separately? // Scientific Herald-educational Forum. – 2014. – № 1. – С. 23-27.
244. Розвивальний потенціал підручника // Освіта. – 2014. – № 29. – С. 6.
245. Інваріантна та варіантна складові інформаційної культури // Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, (22-23 травня 2014 р., Умань). – Умань : ФОП Жовтий, 2014. – С. 66-71.
246. Особливості підготовки магістрантів у педагогічному університеті // Викладач і студент: умови особистісно-професійного зростання: збірник доповідей і тез Міжнародної науково-практичної конференції, (22-23 травня 2014 року, Черкаси). – Черкаси, 2014. – С. 49-51.
247. Структура учебного материала как фактор социализации личности // Категория “социального” в современной педагогике и психологии: материалы 2-й научно-практической конференции (заочной) с международным участием, (2-3 апреля 2014 року, Ульяновск) : у 2 ч. – Ульяновск, 2014. – Ч. 2. – С. 257-263.
248. Ред., відп. за ред. вип. : Вища освіта України. – № 3 (дод. 2). – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія” / Інститут вищої освіти НАПН України ; [голов. ред. В. Андрущенко ; редкол. вип. : Андрусишин Б. І., Гончаров В. І., Левшин М. М., Падалка О. С. та ін.; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ ; Кіровоград, 2014.
- Т. 1. – 380 с.
- Т. 2. – 480 с.
- Т. 3. – 148 с.

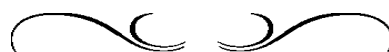
249. Модерат. проекту : Педагогічні технології № 1 // Освіта. – 2014. – № 29. – С. 6-7 : Левшин М. Розвивальний підручник. – С. 6; Карташова Л. Тренди інформатизації. – С. 7; Терентьева Н. Модерність навчально-наукової діяльності. – С. 7.
250. Модерат. проекту : Педагогічні технології № 2 // Освіта. – 2014. – № 42. – С. 6-7: Омеляненко С. Тести з педагогіки – основа для діалогу. – С. 6; Кільдеров Д., Кільдерова Л. Як розвивати просторове мислення школяра?– С. 7.

2015

251. Інформатика : підручник [для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів] / М. М. Левшин, Є. О. Лодатко, В. В. Камишин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 192 с.
252. Математика : навчальний посібник [для напряму підготовки 6.010102 “Початкова освіта” педагогічних навчальних закладів] : у 3 ч. / М. М. Левшин, Є. О. Лодатко ; за заг. ред. Є. О. Лодатка. – Ч. II. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 223 с.
253. Цілепокладання як системотвірний чинник проектування педагогічних систем // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : збірник наукових праць : наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12 (55). – Ч. 1. – Рівне : Міленіум, 2015. – С. 128-138.
254. Не схожий на інші // Початкова школа. – 2015. – № 9. – С. 44-48.
255. Рух на випередження: поспішати повільно // Освіта. – 2015. – № 16. – С. 8.

256. Наступність як чинник забезпечення неперервності освіти // Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, (м. Умань, 24 квітня 2015 року). – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – С. 66-68.
257. Ред., відп. за ред. вип. : Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету / [відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Випуск 12 (55). – Рівне : Міленіум, 2015
- Ч. 1. – 396 с.
- Ч. 2. – 616 с.
258. Ред., відп. за ред. вип. : Гілея. – 2015. – Вип. 100 (Спец. вип.) / [ред. вип. Андрущенко В. П., Андрусишин Б. І., Бахмат Н. В. та ін. ; відп. ред. вип. Левшин М. М.]. – Київ, 2015. – 72 с.
259. Модерат. проекту : Педагогічні технології № 3 // Освіта. – № 16. – С. 8-9: Левшин М. Рух на випередження: поспішати повільно. – С. 8; Гейко Ю. Іноземну – дистанційно. – С. 9; Сосницький О. Універсалізація виховання й освіти. – С. 9.
260. Модерат. проекту : Педагогічні технології № 4 // Освіта. – 2015. – № 40. – С. 8-9: Костенко А. Буду вчителем! (Перші враження практиканта). – С. 8; Муковіз О. Дистанційне навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи. – С. 9; Шабаш Н. Економічна освіта з другого класу. – С. 9.

РОЗДІЛ ІІІ

Розвиток

наукової школи вченого

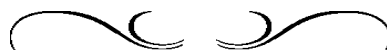
261. Рижняк Р. Я. Формирование у учащихся 5-6 классов умений решать задачи по математике с использованием персональных компьютеров : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теория и методика обучения математике" / Рижняк Ренат Ярославович. – Киев, 1990. – 181 с.
262. Дівінська Н. О. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Дівінська Наталія Олександрівна. – Київ, 2006. – 217 с.
263. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у формуванні педагогічної культури майбутніх учителів історії і права : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Щербань Петро Миколайович. – Київ, 2007. – 272 с.
264. Муковіз О. П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Муковіз Олексій Павлович. – Київ, 2008. – 222 с.

265. Яворик Ю. В. Система застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Яворик Юрій Володимирович. – Київ, 2008. – 290 с.
266. Кравчук О. В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Кравчук Оксана Володимирівна. – Умань, 2009. – 250 с.
267. Моцик Р. В. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів використовувати персональний комп'ютер як засіб навчальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Моцик Ростислав Васильович. – Київ, 2009. – 246 с.
268. Григорчук Т. В. Педагогічні засади проектування мультимедійного комплексу з маркетингу для дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Григорчук Тарас Васильович. – Київ, 2010. – 218 с.
269. Тітаренко Н. Ю. Формування проєктивних умінь у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Тітаренко Наталія Юріївна. – Київ, 2011. – 239 с.
270. Бахмат Н. В. Формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до педагогічного моделювання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Бахмат Наталія Валеріївна. – Київ, 2011. – 222 с.

271. Ковпак І. О. Педагогічні засади проектування міждисциплінарної технології навчання для підготовки викладачів педагогіки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Ковпак Ірина Олександрівна. – Київ, 2013. – 213 с.
272. Гейко Ю. В. Формування готовності майбутніх викладачів іноземних мов до здійснення дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Гейко Юлія Віталіївна. – Київ, 2014. – 224 с.

РОЗДІЛ IV

М. М. Левшин – офіційний опонент на захисті дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Рецензування дисертаційних досліджень

Офіційне опонування дисертацій

273. Корчевська О. П. Навчання молодших школярів розв'язувати математичні завдання підвищеної складності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання математики" / Корчевська Ольга Петрівна. – Київ, 2000. – 20 с.
274. Кондратова В. В. Дидактичні умови застосування комп'ютерної графіки в навчанні учнів 5–7 класів загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / Кондратова Вікторія Вадимівна. – Харків, 2005. – 22 с.
275. Олійник А. І. Інформаційні технології як основа і засіб реалізації інноваційних процесів в сучасній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 09.00.10 "Філософія освіти" / Олійник Анатолій Іванович. – Київ, 2008. – 20 с.

276. Плешкова Н. В. Організація навчального діалогу в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Плешкова Наталія Володимирівна. – Київ, 2011. – 20 с.
277. Рожко Т. А. Формування соціальної компетентності студентів технічних коледжів у процесі гуманітарної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Рожко Тетяна Андріївна. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – 22 с.

Рецензування авторефератів дисертаційних досліджень

278. Есаулов А. О. Методика контролю навчальних досягнень студентів-аграрників у процесі вивчення спеціальних технічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (технічні науки)" / Есаулов Анатолій Олексійович. – Київ, 2005. – 20 с.
279. Леонтєва О. І. Формування здорового способу життя підлітків засобами культурно-просвітньої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.06 – теорія, методика і організація культурно – просвітньої діяльності / Леонтєва Олена Іванівна. – Київ, 2005. – 20 с.
280. Ковальчук В. Б. Педагогічні умови формування професійного мислення майбутніх фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Ковальчук Валентина Борисівна. – Київ, 2007. – 14 с.

281. Степанко А. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Степанко Анна Василівна. – Тернопіль, 2009. – 23 с.
282. Шандиба О. В. Методична система навчання технічних дисциплін генеральних конструкторів у післядипломній підготовці : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)" / Шандиба Олена Василівна. – Харків, 2010. – 20 с.
283. Чорноус О. В. Формування навчально-організаційних умінь і навичок молодших школярів засобами відеоінформації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / Чорноус Оксана Володимирівна. – Київ, 2010. – 20 с.
284. Гуменчук А. В. Інформаційна культура як чинник трансформації сучасної освіти : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 26.00.01 "Теорія та історія культури" / Гуменчук Анатолій Васильович. – Київ, 2011. – 16 с.
285. Калінін А. М. Професійна адаптація викладачів економічних дисциплін у льотних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Калінін Андрій Миколайович. – Хмельницький, 2011. – 20 с.
286. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Костюченко Костянтин Євгенович. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
287. Примак В. П. Формування громадянської відповідальності у курсантів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 "Теорія та методика

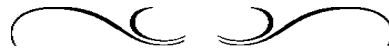

- виховання” / Валерій Петрович Примаєк. – Луганськ, 2011. – 20 с.
288. Осипова Т. Ю. Інформаційно-методичне забезпечення вивчення спеціальних дисциплін майбутніми екологами у вищих аграрних навчальних закладах : автореферат дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.10 “Інформаційно-комунікаційні технології в освіті” / Осипова Тетяна Юріївна. – Київ, 2012. – 20 с.
289. Салівон О. В. Підготовка майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи у початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Салівон Олександр Володимирович. – Ялта, 2012. – 20 с.
290. Фурман Т. Ю. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців економіки та підприємництва в процесі вивчення економічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Тарас Юрійович Фурман. – Київ, 2012. – 18 с.
291. Яковлева М. Л. Формування загальнокультурної компетентності студентів економічних спеціальностей вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / Яковлева Марина Леонідівна. – Кіровоград, 2012. – 20 с.
292. Завітренко Д. Ж. Формування в майбутніх вчителів технологій готовності до професійної орієнтації учнів основної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Завітренко Долорес Жораївна. – Кіровоград, 2013. – 20 с.
293. Ботузова Ю. В. Формування у майбутніх учителів математики готовності до організації самостійної роботи старшокласників в умовах профільного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія та методика

професійної освіти” / Ботузова Юлія Володимирівна. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – 23 с.

294. Рижкова А. Ю. Дидактичні умови інтенсифікації навчання студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 “Теорія навчання” / Рижкова Анна Юріївна. – Тернопіль, 2014. – 22 с.

РОЗДІЛ V

Публікації про життя та діяльність М. М. Левшина

295. Чечель Л. Грані справжнього педагогічного таланту : інтерв'ю / Л. Чечель // Освіта. – 2005. – № 35. – С. 8-9.
296. Іваненко Г. Креативність і небайдужість: інтерв'ю / Г. Іваненко // Освіта. – 2010. – № 36. – С. 4-5.
297. Макей Л. Микола Левшин: І досі пам'ятаю запах свіжої трави над Виссю [Електронний ресурс] : інтерв'ю / Л. Макей // Народне слово. – Режим доступу : <http://n-slovo.com.ua/index.php/component/content/article/9-newspaper/77-nicholas-levshyn.html>.
298. Не стало людини, яка вміла робити добро: некролог // Новомиргородщина. – 2015. – № 43. – С. 12.
299. Осипчук Н. Учительським шляхом / Н. Осипчук // Освіта. – 2015. – № 42. – С. 6-7.
300. Піскова С. Учитель із сім'ї учителів / С. Піскова // Новомиргородщина. – 2015. – № 47. – С. 4.

Нагороди М. М. Левшина

- 2003 р. знак “Відмінник освіти України”
- 2010 р. Почесна грамота Кабінету Міністрів України
- Лауреат премії НАПН України
 за кращий підручник
- Золота медаль АПН України К. Ушинського
- Медаль НПУ ім. М. П. Драгоманова Г. Костюка
- Орден Козацької слави III ступеня
 “Бронзовий Хрест”
- Орден Святого Миколая Чудотворця
- 2003, 2009-2012 рр. Кращий освітянин року у номінаціях “Засвіти
 вогонь”, “Залиш мені в спадщину думку
 найвищу”, “Лиш храм збудуй”.

Науково-педагогічна та громадська діяльність відзначена понад 50 почесними грамотами та дипломами.

**Фотолітопис
науково-педагогічної діяльності М. М. Левшина**

На ректорському прийомі віце-президента РАО І. Роберт

*Завідуючий відділом педагогіки та психології вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України*

У відділі педагогіки та психології вищої освіти Інституту вищої освіти (2009 р.)

На ювілеї Р. Постолювського

*Модератор проекту “Методика” та “Педагогічні технології”
на шпальтах тижневика “Освіта”*

*З учасниками Міжнародної науково-практичної конференції
“Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” (Черкаси, 2012 р.)*

На Міжнародній конференції “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” (Переяслав-Хмельницький, 2009 р.)

З учасниками IV Міжнародної науково-практичної конференції “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” (2010 р.)

*Учасники VIII Міжнародної науково-практичної конференції
“Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”
біля Златопільської гімназії (м. Новомиргород, 2014 р.)*

Зі співавтором Євгеном Лодатком та студентами (Київ, 2012 р.)

*З Патріархом Філаретом під час нагородження
Орденем Святого Миколая Чудотворця (2010 р.)*

*Стіна з нагородами М. М. Левшина у відділі педагогіки та психології вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України*

На виставці "Сучасні заклади освіти"

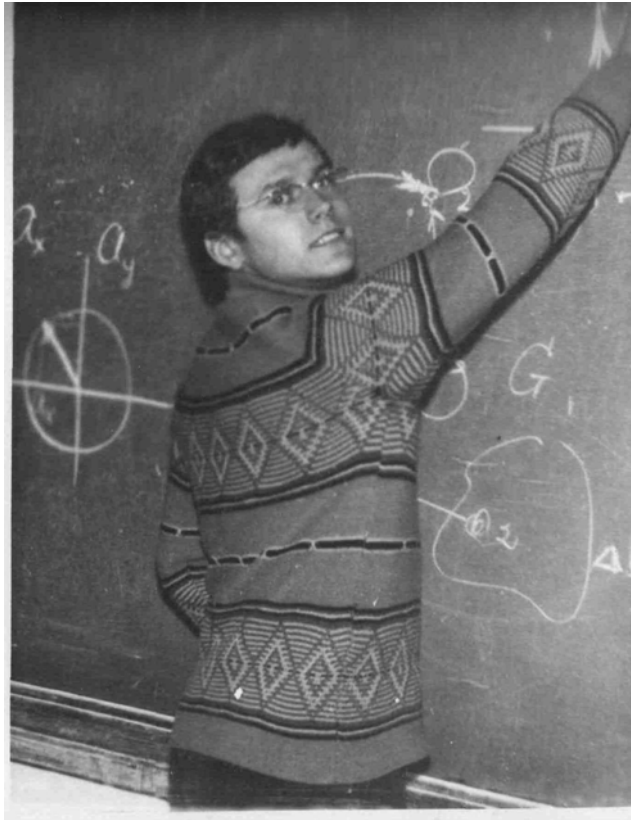
З Петром Андрійовичем Андрущенком та Ольгою Степанівною Коноваленко

З членами земляцтва Кіровоградщини (2014 р.)

Виступ на святкуванні дня міста Новомиргорода (2014 р.)

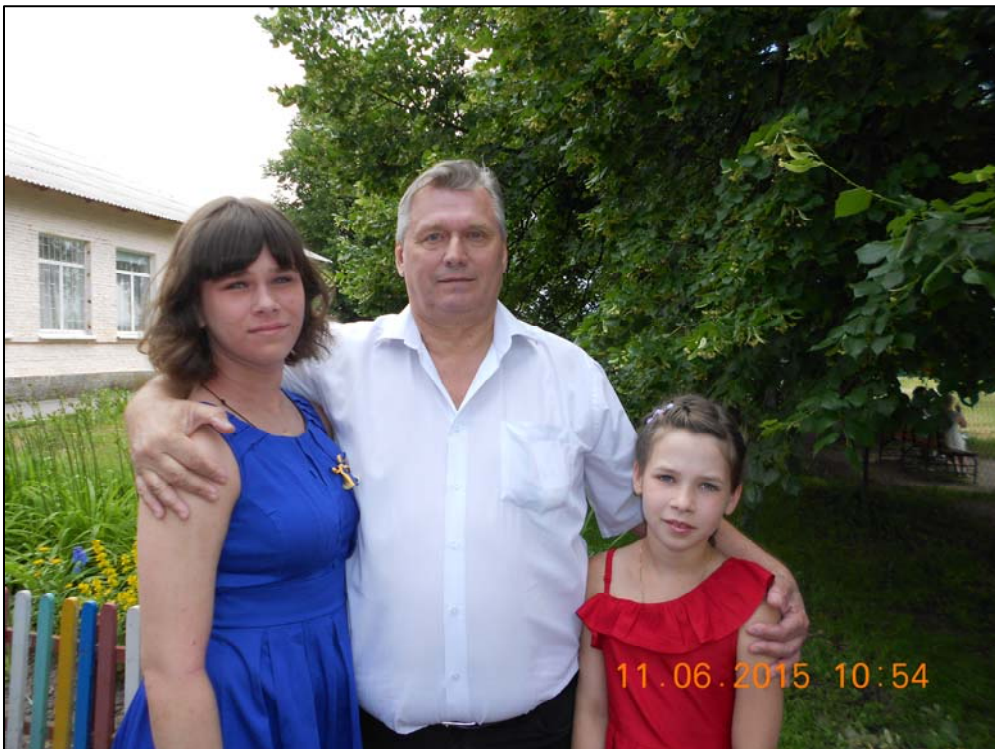
На педагогічній практиці

Батьки – Микола Миколайович та Оксана Олександрівна

З двоюрідніми братами та сестрами (м. Новомиргород, 2011 р.)

З онучками (с. Гора, 2015 р.)

Присяга на отримання звання полковника козацького війська

Зустріч однокласників (м. Новомиргород, 2014 р.)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Андрусишин Б. І. 248, 258
Андрущенко В. П. 158, 159, 164, 169, 180, 196, 206, 214, 228, 233, 241, 248, 258
Барановська І. 141
Барахтян М. 140
Бахмат Н. В. 258, 270
Безлюдько Ю. 198
Бех В. П. 140
Бех І. Д. 159
Бик А. С. 70
Бобрицька В. 217
Богданович М. В. 10, 11, 12, 14, 16, 21, 25, 30, 31, 34, 48, 52
Бондар В. 135
Ботузова Ю. В. 293
Валіт О. 234
Василенко В. 231
Вовк Л. 231
Волинка Г. І. 233
Волощук І. С. 161
Галуза А. 400
Гейко Ю. 237, 260, 272
Глузман О. В. 233
Гончаренко С. У. 130, 131, 133, 134
Гончаров В. І. 248
Григорчук Т. В. 200, 268
Гуменчук А. В. 284
Дем'яненко Н. М. 160, 161, 162, 184, 185, 202-205
Дем'янчук А. 198
Дівінська Н. О. 262
Долина В. Д. 43
Дорош Г. 141
Дребенштедт К. 218
Есаулов А. О. 278
Євтух М. 237
Жуков С. 230
Завітренко Д. Ж. 292
Зарубінська І. 183
Затока В. В. 70
Зязюна І. А. 88
Іваненко Г. 296
Ісакова М. 219
Казаков В. 130
Каленюк І. 135
Калінін А. М. 285
Камишин В. В. 251
Каніщенко А. 135
Карташова Л. 197, 249
Касярум К. 230
Кивлюк О. 234
Кільдеров Д. Е. 236, 250
Кільдерова Л. 250
Ковальчук В. Б. 280

- Ковпак І. О. 201, 223, 237, 272
Кондратова В. В. 274
Коноваленко О. С. 225
Корсак К. 131
Корчевська О. П. 273
Костенко А. 260
Костюченко К. Є. 286
Кочина Л. П. 10, 11, 12, 16, 21, 25, 30, 31, 34, 35, 48
Кравченко І. М. 184, 185
Кравчук О. В. 200, 266
Краснов В. 130
Кудр М. 197
Кузь В. 134
Кузьмінський А. І. 228, 231
Лапінський В. 183
Лапчик М. П. 242
Леонтєва О. І. 279
Листопад Н. П. 227
Лодатко Є. О. 219, 220, 235, 251, 252
Локшин В. 199
Лугова Т. І. 121, 129
Луговий В. І. 158, 159, 163, 169, 180, 196, 206, 214, 228, 237
Лузік Е. 130
Луценко Г. 219, 228
Майборода В. 217
Майборода В. К. 231
Макей Л. 297
Марченко Н. В. 38 с.
Матвієнко О. 140
Мельник Ю. С. 62, 79, 129
Моцик Р. В. 218, 267
Муковоз О. П. 133, 143, 152, 157, 167, 199, 260, 264
Набочук Ю. 9
Ничкало Н. І. 88
Новаченко Т. 217
Олійник А. Г. 28, 43, 47
Олійник А. І. 275
Омеляненко С. 53, 250
Омельченко С. Д. 22
Онкович Г. 134
Онопрієнко О. В. 227
Осипова Т. Ю. 288
Осипчук Н. 299
Остроушенко Л. 140
Падалка О. С. 159, 236, 248
Патланжоглу М. О. 70
Пелех Ю. В. 181, 183, 196
Петренко В. 135
Письменкова Т. 215
Півняк Г. 218
Піскова С. 300
Плешкова Н. В. 276
Пригодій М. 229
Примак В. П. 287
Пристапа Є. 230
Прищепа О. Ю. 49
Прохур Ю. З. 146, 147, 149, 151, 152, 159, 167, 206
Ремезюк І. 135
Рижкова А. Ю. 294
Ріжняк Р. Я. 38, 53, 50, 142, 147, 151, 201, 261
Рожко Т. А. 277
Салівон О. В. 289

- Салов В. 216
Самойленко Н. І. 84
Свіжевська С. 216
Сергієнко В. 197
Сердюк О. 129, 131
Сидоренко В. 131
Сизон В. 140
Сілков В. Е. 9
Скляр О. 133
Скрипець А. 218
Смікал В. 184, 202
Соловей М. 215
Сосницький О. 259
Спіцин Є. 215
Сподарєв Р. 141
Степанко А. В. 281
Степанюк Ю. 198
Степко М. Ф. 169, 180, 196
Терентьєва Н. 249
Терещенко Ю. 134, 182
Тітаренко Н. Ю. 154, 181, 193,
201, 210
Тітова Г. 141
Ткачук Г. 135, 141
Топузов О. М. 239
Фурман Т. Ю. 290
Фурманчук М. О. 17
Фурсикова Т. Ю. 142
Хомич О. 141
Хоміцька Г. 141
Чайковська О. 130
Чемерис (Городенська) К. 131
Чернишов О. 229
Чечель Л. 295
Чорноус О. В. 283
Шабаш Н. 260
Шандиба О. В. 282
Шевцов А. 132
Щербань П. 129, 130, 200, 263
Яворик Ю. В. 265
Ягупов В. 133
Яковлева М. Л. 291
Ярошенко О. Г. 129, 237
Яткевич Н. 141
Яцишина Г. 140
Pelekh Y. 173, 174

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК НАЗВ ПРАЦЬ М. М. ЛЕВШИНА

- Автори** підручників – студенти – 176
- Альбом завдань з математики для 3 класу – 27
- Альбом завдань з математики для 3 класу : навч. посіб. – 113
- Аналіз досвіду вивчення інформатики в початкових класах – 74
- Атрибутивність системного мислення студентів у особистісно-орієнтованому навчанні – 148
- Батьку** мій, вклоняюся тобі! – 224
- Важливий** посібник – 117
- Вариативное моделирование понятия “педагогическая технология” – 238
- Вивчення математики в 3 класі – 24
- Вивчення теми “Площа многокутника” – 13
- Види вправ на засвоєння математичної мови молодшими школярами – 7
- Використання графічного редактора у початковій школі – 85
- Використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи – 143
- Використання моделювання як методу навчання – 206
- Використання педагогічного проектування при розробці підручників для вищої школи – 94
- Використання ПЕОМ для формування у другокласників знання таблиць додавання і віднімання – 43

- Використання персонального комп'ютера для формування у шестирічних першокласників знання результатів додавання і віднімання в межах десяти – 44
- Вища освіта України [Темат. вип. “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”] (ред.) – 158, 169, 180, 196, 214, 228, 233, 248
- Відображення тренінгу в системі навчально-методичного забезпечення вищого навчального закладу – 239
- Вільне виховання: грані притягування – 192
- Впровадження компетентнісного підходу до навчання у ВНЗ: реалії та перспективи – 170
- Вчись малюючи – 86
- Вчись міркувати : альбом з ігровими завданнями для дошкільного віку – 14
- Деякі** аспекти вивчення графічних редакторів у початковій школі – 87
- Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації завдань формування початків інформаційної культури молодших школярів – 111
- Деякі аспекти формування інформаційної культури суб'єктів педагогічного процесу в системі початкової освіти – 95
- Дидактичні функції мультимедійних технологій навчання – 98
- Дидактичні функції мультимедійних технологій навчання в початковій школі – 96
- До вивчення інформатики в 1–4 класах – 60
- До вивчення стандартів вищої освіти – 118
- До питання конструювання змісту навчальних предметів – 68
- До питання про об'єкти контролю освітніх результатів – 193
- Добротвор – 211
- Довідник-казка у підручнику – 114

Друг журналу і вчитель – 63

Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення ВНЗ – 152

Єдині вимоги до усного і писемного мовлення учнів початкових класів : методичний лист – 25

За партами шестилітні – 8

Завдання реформи освіти виконуємо співпрацюючи – 99

Засівач ідеалів людяності та гуманізму – 100

Засоби навчання – 159

Змістові особливості спецкурсу “Інформаційна культура” для педагогічних факультетів – 126

Знаковий феномен ХХІ століття : інформаційне суспільство і розвиток педагогіки – 119

Зошит з математики для 2 класу чотирирічної початкової школи – 19, 55, 58

Зошит з математики. 2 (1) клас – 72

ЗУН чи ЗНУ? – 120

Інваріанти навчальної діяльності неперервної освіти – 88

Інваріантна та варіантна складові інформаційної культури – 245

Інваріантність як принцип проектування педагогічних систем – 240

Інноваційні грані педагогічного моделювання – 171

Інноваційні чинники особистісно орієнтованого навчання і виховання – 163

Інтегративно-синергетична модель проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання – 136

Інформатика : підручник [для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл.] – 251

Інформатика в 1-4 класах є! – 91

- Інформатика в початкових класах: аналіз генези – 207
- Інформатика в початкових класах: хто проти? – 77
- Інформатика в початковій школі – в якому об'ємі і з якого класу? – 212
- Інформатика в початковій школі: фантазія чи дійсність – 73
- Інформатика в школі – не іграшка – 92
- Інформатика в школі. Коли сідати за комп'ютер? – 83
- Інформатика у 1 класі – 121
- Інформатика у початковій школі. Кіт без чобіт, але із задачами – 45
- Інформаційна культура фахівців в контексті компетентнісного підходу – 208
- Інформаційний світ молодшого школяра – 69
- Інформаційні технології з першого класу (семіотичний підхід у процесі керування мультимедійними навчальними програмами) – 101
- Інформаційно-комунікаційні технології у вищій освіті – 159
- Інформація–Інформатизація–Гуманітаризація – 70
- Картки** з математики з елементами програмованого навчання (Додавання і віднімання в межах 100) – 36
- Картки з математики з елементами програмованого навчання (Множення і ділення в межах 100) – 42
- Кмітливий олівець : альбом з ігровими завданнями для дошкільного віку – 15
- Коли сідати за комп'ютер? – 78
- Комп'ютер в початкових класах: зустріч незабаром – 28
- Комп'ютер у початкових класах: зустріч затримується? – 61
- Комп'ютерна пропедевтика на уроках математики в початкових класах – 38

- Комп'ютер у школі. – Інформатика в 1-4 класах – 93
- Концептуальна модель проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах – 237
- Концептуальні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі – 165
- Концепція вивчення інформатики – 64
- Креативи проектування особистісно-орієнтованих технологій навчання і виховання – 156
- Критерії і норми оцінювання знань, умінь та навичок молодших школярів – 26
- Математика 4** : учебник [для четвертого класса четырехлетней начальной школы] – 31
- Математика 4 : підручник [для 4 класу чотирирічної початкової школи] – 30
- Математика в 4 класі чотирирічної початкової школи : посіб. [для вчителя] – 32
- Математика в 4 класе четырех летней начальной школы – 33
- Математика : навч. посібник [для напряму підготовки 6.010102 „Початкова освіта” пед. навч. закладів] – 220, 235
- Математика : пробний підручник [для 3 класу дослідних шкіл] – 10
- Математика : пробный учебник [для 3 класса опытных школ] – 11
- Математический задачник для 5–6 классов – 50
- Математична мова в системі математичних вмінь і навичок – 4
- Методи навчання у вищих навчальних закладах – 159
- Методика діагностики міждисциплінарної компетентності майбутніх викладачів педагогіки – 237

- Методика формування проєктивних умінь майбутніх викладачів вищих навчальних закладів – 206
- Методика формування проєктивних умінь у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів – 209
- Методична система вивчення інформатики в 1–4 класах – 67
- Методичні поради щодо вивчення математики в 4 класі – 39
- Методичні проблеми формування інформаційної культури майбутніх вчителів та учнів початкових класів – 112
- Методичні рекомендації до уроків з математики в 3 дослідних класах – 12
- Методичні рекомендації щодо усного і письменого мовлення молодших школярів. Норми оцінювання знань, умінь і навичок – 34
- Моделювання в системі формування інформаційної культури молодших школярів – 71
- Модель психолого-педагогічного проєктування особистісно-орієнтованих технологій навчання – 127
- Молодша школа: час комп'ютеризації – 103
- Музейна науково-педагогічна практика – 184
- Навчально-методичне забезпечення діяльності вищого навчального закладу – 159**
- Наступність як чинник забезпечення неперервності освіти – 256
- Не схожий на інші – 254
- Негативізм використання інформаційно-комунікаційних технологій – 166
- Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх вчителів і учнів початкових класів – 128
- Оновлення змісту багаторівневої професійно-педагогічної підготовки фахівців – 144**

- Орієнтири підготовки вчителя початкових класів в умовах модернізації змісту навчання – 221
- Освітня інтеграція чи наслідування?! – 222
- Основні питання готовності вчителя початкових класів до проведення уроків інформатики – 79
- Особенности обучения математическому языку младших школьников (дис.) – 6
- Особистісна зорієнтованість дидактико-методичних комплексів для ВНЗ – 145
- Особистісна орієнтація навчального процесу – 159
- Особливості педагогічного проектування дидактичних засобів дистанційного навчання у ВНЗ – 149
- Особливості підготовки магістрантів у педагогічному університеті – 246
- Особливості підручника “Інформатика-1” – 76
- Особливості проектування педагогічних систем – 194
- Педагогічна зірка Закарпаття – 122**
- Педагогічна сутність поняття “Інформаційна культура особистості” – 104
- Педагогічна сутність поняття “проективні вміння студентів” – 154
- Педагогічні технології у вищій освіті – 160
- Персональний комп’ютер як засіб активізації навчальної діяльності молодших школярів – 65
- Підручник нового покоління – 172
- Підручник усміхається магістрантам – 188
- Підходи до розробки моделі проектування методів і засобів діагностики освітніх результатів у вищих навчальних закладах – 232
- Планування роботи з математики в 3 класі – 29

- Позитиви і негативи комп'ютеризації освіти – 105
- Поняття “навчання”, “процес навчання”, “навчальний процес” – 159
- Поняття “освітньо-виховна система” – 159
- Поняття “педагогічна технологія” – 159
- Порівняльний аналіз напрямків інформатизації компонентів системи початкової освіти – 186
- Постріл на ураження – 189
- Потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у забезпеченні особистісно орієнтованого підходу до навчання – 167
- Початкова школа – фундамент професійної підготовки учня – 62
- Пошуки освітньо-креативних ідей – 155
- Практика в науково-дослідних установах – 185
- Практикум для користувачів персональних комп'ютерів : навч. посібник [для непрофільних факультетів] – 151
- Практична підготовка студентів системотвірних майбутньої професійної діяльності вчителя – 137
- “Прикладна педагогіка” – чотири посібники в одній – 106
- Принципи проектування педагогічних систем – 187
- Про взаємовідповідність державних стандартів початкової загальної освіти та освітніх стандартів підготовки вчителів початкової школи – 138
- Про експериментальне вивчення початкової інформатики в 1–4 класах – 46, 57
- Про засвоєння математичної термінології : методичні рекомендації по удосконаленню учбово-виховничого процесу в школах – 1
- Про комп'ютерну пропедевтику на уроках математики в початкових класах – 47

- Про наступність у формуванні обчислювальних навичок з використанням персонального комп'ютера між молодшою та середньою ланкою навчання – 51
- Про підходи до вивчення дидактичних функцій мультимедійних технологій навчання в початковій школі – 81
- Про повноту типологій структур підручника – 107
- Про пошукову функцію підручника – 210
- Про реалізацію сучасних освітніх парадигм у навчальному процесі вищих навчальних закладів – 89
- Про роль математичної мови у пізнавальній діяльності молодших школярів – 2
- Про спірально-циліндричну структуру змісту підручника – 80
- Про технологічність і варіативність програмно-педагогічних засобів у навчально-виховному процесі – 84
- Програма з інформатики для 1-4 класів чотирирічної початкової школи – 90
- Програма з математики для 1-3 класів – 21
- Програма з математики для 1-4 класів – 16
- Програмовані завдання для усної лічби : методичні рекомендації – 53
- Продукуємо креативні ідеї – 178
- Проектування змісту поняття „викладання” – 206
- Проектування навчально-методичного забезпечення магістрантами – 236
- Психолого-педагогічне проектування особистісно-зорієнтованих технологій навчання і виховання у ВНЗ – 116
- Рекомендації** для контролю за самопідготовкою студентів з курсу “Методика початкового навчання математиці” – 9
- Рівні засвоєння математичної мови – 5

- Різновекторна модельованість навчального матеріалу в контексті здійснення особистісно-орієнтованого підходу – 150
- Робота над математичною термінологією в 1 класі – 3
- Розвивальний потенціал підручника – 244
- Роль умінь у здійсненні компетентнісного підходу до навчання у вищих навчальних закладах – 206
- Рух на випередження: поспішати повільно – 255
- Самостійна** пізнавальна діяльність студентів як педагогічна категорія – 157
- Світлій пам'яті вчителя і наставника – 110
- Синергетика як принцип проектування педагогічних систем – 195
- Системно-діяльнісне навчання, як засіб реалізації інтегративного підходу (на прикладі вивчення курсів математики і інформатики) – 139
- Скільки років початковій інформатиці? – 190
- Спогад про вчителя – 227
- Способи вимірювання сформованості вмінь – 213
- Структура учебного материала как фактор социализации личности – 247
- Структура основних умінь з курсу інформатики 1–4 класів – 66
- Студент – вчитель – малюк – комп'ютер – 123
- Сучасні інформаційні технології в освіті – 160
- Творча** лабораторія у студентській аудиторії – 179
- Тенденції розвитку змісту інформатики в 1-4-х класах – 82
- Теоретико-методичні засади конструювання особистісно орієнтованого дидактико-методичного комплексу для вищих навчальних закладів – 223
- Теоретико-методичні засади проектування міждисциплінарної технології навчання – 168

Тестові завдання з курсу “Педагогічні технології у вищій школі” – 162

Ти навек збагатилася тим, що нам віддала – 124

То коли ж малюкам вітатися з комп’ютером? – 191

Учитывать индивидуальные особенности учащихся при изучении информатики в начальной школе – 242

Фахівець покинув школу. Дуже талановитий – 75

Формирование представлений о миролюбивой политике нашего государства на уроках математики в 1-4 классах – 41

Формування елементів наукового світогляду на уроках математики в початкових класах. Методичний лист – 22

Формування уявлення про натуральне число у першокласників чотирирічної школи – 18

Функції інформаційної культури особистості у контексті взаємозв’язку філософії освіти та педагогіки – 241

Функції прикладних програмно-педагогічних засобів для початкової школи – 59

Це надрукує лише Коноваленко – 225

Цілепокладання як системотвірний чинник проектування педагогічних систем – 253

Чорна рецензія – 226

Шаблони для написання букв і цифр – 46

Шляхи реалізації інтеграційного підходу як чинника особистісно-орієнтованого навчання – 147

Як працювати із зошитом з математики для другого класу – 23

Як працювати із зошитом математики для 2 класу – 40

Як спроектувати технологію – 125

1-4 класи: інформатика чи інформаційна культура – 97

Concepts of Informational culture and Technological culture: together or separately? – 243

Forming of valuable and meaningful teacher's readiness to professional activity. *Pryby i Szkice Humanistyczne* – 173

The pedagogical technologies of future teacher's valuable meaningful readiness formation – 175

Valuable and meaningful orientations of a future teacher within the framework of planning of personally oriented technologies of studies and education – 174

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АПН України – Академія педагогічних наук України

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ЗНУ – знання – навички – уміння

ЗУН – знання – уміння – навички

Изд-во ОмГПУ – Издательство Омского государственного педагогического университета

ІВО НАПН України – Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

КДПІ ім. М. Горького – Кіровоградський державний педагогічний університет імені М. Горького

КДПІ ім. М. П. Драгоманова – Київський державний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

МВС – Міністерство внутрішніх справ

МНТУ – Міжнародний науково-технічний університет

МОН України – Міністерство освіти і науки України

НАПН України – Національна академія педагогічних наук України

НДІ педагогіки УРСР – Науково-дослідний інститут педагогіки Української Радянської Соціалістичної Республіки

НИИ педагогіки Украины – Научно-исследовательский институт педагогіки Украины

НПУ імені М. П. Драгоманова – Національний педагогічний університет України імені М. П. Драгоманова

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

Зміст

Людинолюб.....	5
Від упорядника.....	11
Розділ I. Матеріали до біографії М. М. Левшина.....	15
Спогади про непересічну особистість педагога.....	15
Статті М. Левшина, що окреслюють напрями його науково-педагогічної діяльності.....	41
Розділ II. Показчик праць Миколи Миколайовича Левшина.....	83
Розділ III. Розвиток наукової школи вченого.....	123
Розділ IV. М. М. Левшин – офіційний опонент на захисті дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Рецензування дисертаційних досліджень.....	126
Офіційне опонування дисертацій.....	126
Рецензування авторефератів дисертаційних досліджень.....	127
Розділ V. Публікації про життя та діяльність М. М. Левшина.....	131
Нагороди М. М. Левшина.....	132
Фотолітопис науково-педагогічної діяльності М. М. Левшина....	133
Іменний показчик.....	145
Алфавітний показчик назв праць М. М. Левшина.....	148
Список скорочень.....	160

Інформаційне видання

ЛЕВШИН
Микола Миколайович –
учений, педагог та громадський діяч

Біобібліографічний покажчик

Упорядник бібліографічного покажчика – Н. В. Марченко

Науковий редактор – Д. Е. Кільдеров

Бібліографічний редактор – Л. В. Савенкова

Технічний редактор – Т. М. Ветраченко

Верстка – Т. С. Меркулова

Підписано до друку 2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 10,12. Об.-вид. арк. 4,86.
Наклад 300 прим. Зам. №
Віддруковано з оригіналів

Видавництво

Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01030, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (044) 239-30-26